

SPECJALIZACJA TEATROLOGICZNA

Uczestnicy, którzy wybierają specjalizację teatrologiczną, już w pierwszym etapie piszą pracę z zakresu wiedzy o teatrze i dramacie. Podczas pisemnej części zawodów II stopnia wybierają tematy poświęcone zagadnieniom teatru i dramatu oraz rozwiązują test z nauki o języku. Uczniowie, którzy wybrali specjalizację teatrologiczną, mogą z niej zrezygnować po zakończeniu II etapu (okręgowego) zawodów.

Od uczestników eliminacji okręgowych startujących w specjalizacji teatrologicznej wymagana jest znajomość podstawowych terminów teatralnych, takich jak: inscenizacja, reżyseria, spektakl, scenografia, dekoracja, scena, gest, mimika etc.

Prosimy także o przeczytanie następujących lektur:

M.A. Allevy-Viala, *Inscenizacja romantyczna we Francji*, tłum. W. Natanson, Warszawa 1958 (fragmenty).

D. Bablet, *Współczesna reżyseria 1887–1914*, tłum. E. Misiołek i T. Misiołek-Zabża, Warszawa 1973 (i wyd. nast.).

M.O. Bieńka, *Wstęp*, w: *Teatr polski w latach 1890–1918*, t. 1, Warszawa 1977. *Encyklopedia kultury. Teatr – widowisko*, red. M. Fik, Warszawa 2000 (wybrane rozdziały).

M. Fik, *Trzydzieści pięć sezonów*, Warszawa 1984.

S. Marczak-Oborski, *Teatr polski w latach 1918–1939. Teatry dramatyczne*, Warszawa 1985.

J. Michalik, *Dzieje teatru w Krakowie*, Kraków 1985.

Z. Raszewski, *Krótką historia teatru polskiego*, Warszawa 1990 (lub inne wyd.).

Z. Raszewski, *Wojciech Bogusławski*, Warszawa 1972 (i wyd. nast.).

E. Wysińska, M. Semil, *Słownik współczesnego teatru*, Warszawa 1990.

Ważną lekturą obowiązkową jest przygotowana specjalnie dla uczestników Olimpiady **Antologia** (*Przeciw konwencji. Antologia*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994) zawierająca wybrane teksty z dziedziny historii i teorii teatru.

Zalecane książki pomocnicze:

O. Aslan, *Aktor XX wieku*, tłum. O. Bieńka, Warszawa 1978.

M. Fik, *Kultura polska po Jacie. Kronika lat 1944–1981*, Londyn 1989 lub Warszawa 1991.

P. Pavis, *Słownik terminów teatralnych*, tłum. i oprac. S. Świontek, Wrocław 1998.
Słownik biograficzny teatru polskiego, Warszawa 1973.

Wielka Encyklopedia Powszechna – wybrane hasła.

Zalecamy ponadto korzystanie z bibliografii do poszczególnych tematów na zawody ogólnopolskie oraz z czasopism „Dialog”, „Pamiętnik Teatralny”, „Teatr”.

Informacje o tematach pisemnych obowiązujących na zawodach okręgowych w latach ubiegłych można uzyskać w komitetach okręgowych lub znaleźć na stronie internetowej.

Ponadto **uczniów wybierających specjalizację teatrologiczną obowiązującej lista lektur** zamieszczona we wstępie do *Przewodnika po tematach*:
Eurypides, *Medea*

W. Shakespeare, *Burza*, *Król Lear*, *Kupiec wenecki*, *Wiele hałasu o nic* lub *Wszystko dobre, co się dobrze kończy*

S.H. Lubomirski, dramat do wyboru

Z. Krasiński, *Irydion*

C.K. Norwid, *Pierścień wielkiej damy*, *Miłość czysta u kąpieli morskich*

P. Calderon de la Barca, *Życie snem*

J. Bliziński, *Rozbitki*

A. Czechow, *Wiśniowy sad*

A. Strindberg, *Taniec śmierci*, *Panna Julia*

J.A. Kisielewski, *Karykatury* lub *W sieci*

G. Zapolska, *Panna Maliczewska*, *Tamten*

T. Rittner, *W małym dworku*

W. Majakowski, *Łażnia*

T. Czyżewski, *Włamywacz*, *Wąż Orfeusz*

W. Gombrowicz, *Operetka* lub *Iwona księżniczka Burgunda*

B. Brecht, *Matka Courage*, *Galileusz*, *Dobry człowiek z Seczuanu* lub *Kaukaskie kredowe koło*

T. Różewicz, *Kartoteka*, *Kartoteka rozrzucona*, *Do piachu*, *Białe małżeństwo*, *Pułapka*

S. Mrożek, *Emigranci*

S. Beckett, *Radosne dni* [*Szczęśliwe dni*]

- E. Ionesco, *Krzesa*, *Łysa śpiewaczka*
 F. Dürrenmatt, *Wizyta starszej pani* lub *Fizycy*
 A. Miller, *Śmierć komiwojżera*
 E. Albee, *Kto się boi Virginii Woolf*
 E. O'Neill, *Zmierzch długiego dnia*
 H. Pinter, *Ziemia niczyja*
 H. Müller, *Hamlet-maschine*
 M. Meyenburg, *Ogień w głowie*
 S. Kane, dramat do wyboru
 N. Kolada, dramat do wyboru
 B.M. Koltés, *Powrót na pustynię*

I. AKTOR

- Aktor antyczny.
- Aktor *commedii dell'arte*.
- Różnica między funkcją aktora w widowisku teatralnym w tzw. „epoce gwiazd” (ostatnie ćwierćwiecze XIX w.) a w koncepcjach twórców awangardy teatralnej przełomu stuleci XIX – XX w. (np. u E.G. Craiga, J. Dalcroze'a, M. Reinhardta, W. Meyerholda).
- Metoda gry aktorskiej wedle K.S. Stanisławskiego i B. Brechta („przeżywanie” a „efekt obcości”).
- Aktor i jego ciało w poszukiwaniach teatralnych II połowy XX w. i początku XXI w. (J. Grotowski, T. Kantor, J. Szajna, K. Lupa).
- Ciało aktora w teatrze tańca.
- Aktor „bez szkoły”.

Opracowania:

- Aktor w świetle i teatrze*, „Poznańskie Studia Polonistyczne”, Seria Literacka V, Poznań 1998.
- Aktor w kulturze współczesnej*, red. E. Udalska, Warszawa 1999 (artykuł: S. Świontek, *Modele aktorstwa XX wieku*; M. Świerkowska-Niecikowska, *Kult aktora od końca XIX wieku po współczesność*).
- O. Aslan, *Aktor XX wieku*, tłum. M.O. Bieńka, Warszawa 1978.
- E. Barba, N. Savarese, *Sekretna sztuka aktora. Słownik antropologii teatru*, tłum. G. Ziółkowski, G. Godlewski, J. Fret, A. Jelewska-Michaś i in., Wrocław 2005.

- W. Benjamin, *Co to jest teatr epicki?*, w: *Brecht w oczach krytyki światowej*, wybór R. Szydłowski, Warszawa 1977.
- A. Bogart, *Sześć rzeczy, które warto wiedzieć o kształceniu aktora*, tłum. I. Libucha, „Dialog” 2001, nr 8.
- B. Brecht, *Krótki opis nowej techniki sztuki aktorskiej mającej na celu wywołanie efektu obcości*, tłum. Z. Krawczykowski, „Dialog” 1959, nr 7
- B. Brecht, *Małe organon dla teatru*, „Pamiętnik Teatralny” 1955, z. 1.
- P. Brook, *Nie ma sekretów. Myśli o aktorstwie i teatrze*, tłum. I. Libucha i M. Orski, Łódź 1997 lub tenże, *Pusta przestrzeń*, Warszawa 1977 lub tenże, *Ruchomy punkt*, Wrocław 2004.
- S.M. Carnicke, *System Stanislawskiego: wskazania dla aktora*, tłum. J. Krawkowska-Narozniak, „Dialog” 2002, nr 1 -2 (cykl „Sztuka aktorska XX wieku”).
- E.G. Craig, *O sztuce teatru*, tłum. M. Skibniewska, Warszawa 1964 (i wyd. nast.).
- M. Czechow, *O technice aktora*, tłum. M. Sołek, Kraków 1997 (i wyd. nast.). „Didaskalia” nr 28, grudzień 1998 (rozd.: Brecht).
- D. Diderot, *Paradoks o aktorze*, tłum. i wstęp J. Kott, Warszawa 1958 lub w: tenże, *Pisma estetycznoteatralne*, Gdańsk 2008 oraz wstęp M. Dębowskiego.
- D. Donellan, *Aktor i cel*, Kraków 2009’
- J. Got, *Gwiazdorstwo i aktoromania*, „Pamiętnik Teatralny” 1970, z. 3 oraz w: tenże, *Teatr i teatrologia*, Kraków 1991.
- J. Grotowski, *Teksty z lat 1965–69*, red. J. Degler i Z. Osiński, Wrocław 1990 (*Ku teatrowi ubogiemu, Aktor ogołocony, Odpowiedź Stanislawskiemu*).
- J. Grotowski, *Ku teatrowi ubogiemu*, Wrocław 2006.
- B. Guzcalska, *Rezoner, medium, gracz. Aktor w dwudziestoleciu 1989–2009*, w: *20-lecie. Teatr polski po 1989*, red. D. Jarząbek, M. Kościelniak, G. Niziołek, Kraków 2010.
- Z. Jędrzychowski, Z. Osiński, G. Ziółkowski, *Podróż. Rena Mirecka aktorka Teatru Laboratorium*, Wrocław 2005.
- G. Kerényi, *Odańcowywanie poezji czyli dzieje teatru Mirona Białoszewskiego*, Kraków 1973.
- D. Kosiński, *Dramaturgia praktyczna. Polska sztuka aktorska XIX wieku w piśmiennictwie teatralnym swej epoki*, Warszawa 2005.
- A. Krzemiński, *Efekt obcości*, „Dialog” 1998, nr 2.

- J. Lipiński, *Planeta Luna. Wstęp do historii sztuki aktorskiej w Polsce*, „Pamiętnik Teatralny” 1971, z. 2.
- K. Lupa, *Aktor jako centaur*, „Teatr” 1998, nr 3.
- T. Łomnicki, *Spotkania teatralne*, Warszawa 1984 (lub 2002).
- K. Miklaszewski, *Commedia dell'arte czyli Teatr komediantów włoskich XVI, XVII, XVIII w.*, Wrocław 1961.
- M. Mumford, *Brecht czyta Stanisławskiego: Taktyka i praktyka*, „Dialog” 1998, nr 2.
- „Notatnik teatralny” 1991, nr 1.
- „Notatnik Teatralny” 2010, nr 60–61
- „Odkurzona myśl teatralna”, „Dialog” 2001, nr 5–6 – do nr 10.
- K. Osińska, *Klasztory i laboratoria. Rosyjskie studia teatralne: Stanisławski, Meyerhold, Sulerzycki, Wachtangow*, Gdańsk 2003.
- K. Osińska, *Teatr rosyjski XX wieku wobec tradycji*, Gdańsk 2010.
- Z. Osiński, *Aktor tańczący Jerzego Grotowskiego*, „Dialog” 2007, nr 10.
- Z. Osiński, *Grotowski i jego Laboratorium*, Warszawa 1980.
- B. Osterloff, *Pejzaż. Rozmowy z Mają Komorowską*, Warszawa 2004 (i wyd. nast.).
- Przeciw konwencjom. Antologia tekstów o teatrze polskim i obcym od Antoine'a po czasy współczesne (1887–1990)*, wybór, red., oprac. i koment. M. Fik, Warszawa 1994 (tu: Stanisławski, Brecht, Grotowski).
- M. Reinhardt, *O teatrze i aktorze*, tłum. M. Leyko, Gdańsk 2006.
- A.F. Riccoboni, *Sztuka teatru*, tłum. M. Dębowski, Gdańsk 2005.
- R. Schechner, *Performatyka*, Wrocław 2006 (rozdział: *Performanse*; tu podrozdziały: *Od aktorstwa całkowitego do nieaktorstwa. Aktorstwo realistyczne. Aktorstwo brechtowskie. Aktorstwo skodyfikowane i awangarda. Aktorstwo skodyfikowane – rytuał, charyzma i obecność*).
- K.S. Stanisławski, *Praca aktora nad rolą*, w: *Pisma*, red. E. Csató, t. 4, Warszawa 1956.
- M. Sugiera, *Craig, Stanisławski i moskiewski „Hamlet”*, „Dialog” 1993, nr 8.
- „Sztuka aktorska XX wieku” [cykl art. z: *Twentieth Century Actor Training*, red. A. Hodge, London 2000], „Dialog” 2002, nr 1–2 – do 2003, nr 4.
- W.O. Toporkow, *Stanisławski na próbie*, tłum. J. Czech, Wrocław 2007.
- P. Thomson, *Brecht i kształcenie aktora*, „Dialog” 2002, nr 7.

Ponadto minimum jedna biografia aktorska, np.: L. Kolankiewicz, *Święty Artaud*, Warszawa 1988 oraz Gdańsk 2001 (wyd. II); J. Kowalska, *Kazimierz Junosza-Stępowski*, Warszawa 2000; E. Kasiński, *Stefan Jaracz*, Warszawa 1983; Z. Raszewski, J. Szczublewski, *Żywoć Heleny Modrzejewskiej*, Warszawa 1975 i wyd. nast.; Z. Wilski, *Wielka tragiczka*, Kraków 1982.

II. TEATR STAROŻYTNY

— Jakie elementy antycznego dramatu (np. budowa, technika dialogowa, funkcja chóru, postaci) i teatru (np. instytucja, budynek, kształt widowiska, zawody teatralne itp.) funkcjonują do dnia dzisiejszego?

— Najważniejsze inscenizacje dramatu antycznego lub nawiązującego do antyku w teatrze współczesnym.

— Próby rekonstrukcji teatru antycznego dziś.

— „Przepisywanie” antycznych dramatów przez współczesnych reżyserów.

Teksty:

Ajschylos, *Oresteja*

Arystofanes, *Żaby*, ewent. *Gromiwoja* lub *Ptaki*

Eurypides, *Bachantki*, *Elektra*, *Medea*

Plaut, jedna z komedii

Sofokles, *Antygona*, *Król Edyp*

Opracowania:

J. Axer, *Filolog w teatrze*, Warszawa 1991, s. 11–98.

M. Berthold, *Historia teatru*, tłum. D. Żmij-Zielińska, Warszawa 1980, s. 106–169.

M. Fik, *Topos(?) antyczny w polskim teatrze*, w: *Topika antyczna w literaturze polskiej*, red. A. Brodzka, E. Sarnowska-Temierusz, Wrocław 1992.

J. Golińska, *Sofokles współczesny*, „Didaskalia” nr 17, luty 1997.

Historia teatru, red. J.R. Brown, tłum. H. Baltyn-Karpińska, Warszawa 1999 (cz. I: 1 i 2).

M. Kocur, *Teatr antycznej Grecji*, Wrocław 2001.

M. Kocur, *We władzy teatru. Aktorzy i widzowie w antycznym Rzymie*, Wrocław 2005.

D. Kosiński, *Teatra polskie. Historie*, Warszawa 2010 (ostatni rozdział).

J. Kott, *Zjanie bogów. Szkice o tragedii greckiej*, Kraków 1986 (fragmenty) lub tenże, *Pisma wybrane*, t. 2: *Teatr czytany*, Warszawa 1992.

- Mały słownik kultury antycznej*, Warszawa 1976, rozdz. *Teatr w Grecji i Rzymie*.
- A. Nicoll, *Dzieje teatru*, Warszawa 1957 lub 1974, rozdz. *Teatr grecki*.
- E. Partyga, *Chór dramatyczny w poszukiwaniu tożsamości teatralnej*, Kraków 2002.
- J. Popiel, *Historia dramatu. Antyk i średniowiecze*, Kraków 1996.
- Rekonstrukcje teatru*, red. J. Krakowska-Narożniak, Warszawa 2004.
- T. Sinko, *Antyk Wyspiańskiego*, Kraków 1916, wyd. 2, Warszawa 1922.
- S. Srebrny, *Teatr grecki i polski*, Warszawa 1984, rozdz. *Teatr antyczny a teatr współczesny* oraz *Z inspiracji antycznych w dramacie polskim XX w.*
- L. Winniczuk, *Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu*, t. 2, Warszawa 1988, rozdz. *Aktorzy i publiczność*.

III. TEATR OKRESU ŚREDNIOWIECZA I TEATR STAROPOLSKI

- Co decyduje o tym, że liturgiczne sztuki obrzędowe mamy prawo nazywać teatrem?
- Na czym polegała symultaniczność (jednoczesność) inscenizacji misteryjnych w średniowieczu?
- Miejsce *Historii o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim* Mikołaja z Wilkowiecka w dziejach gatunku misteryjnego w Polsce. Co wiesz o XX-wiecznych inscenizacjach dramatów staropolskich?
- Postaci komedii rybałtowskiej.

Utwory:

- Mikołaj z Wilkowiecka, *Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*, oprac. J. Okoń, Wrocław 1971, BN, s. I, nr 206.
- L. Schiller, *Historija o Męce Najświętszej i chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim*, oprac. J. Timoszewicz, Warszawa 1990.
- Antologia literatury sowizdrzalskiej XVI i XVII w.*, oprac. S. Grzeszczuk, Wrocław 1985, BN, s. I, nr 186, wyd. 2, Wrocław 1985 (*Albertusy, Dramat rybałtowski* oraz *Wstęp*).
- J. Lewański, *Dramaty staropolskie. Antologia*, t. 1–6, Warszawa 1959–1963 (t. 3: *Komedie rybałtowskie*).

Opracowania:

- E. Baniewicz, „*Historija o chwalebnym Zmartwychwstaniu*” raz jeszcze, „*Twórczość*” 1995, nr 4, także w: *taż, Lata tłuste czy chude*, Warszawa 2002.
- M. Berthold, *Historia teatru*, Warszawa 1980, s. 182–267.

- M. Brahmer, *Teatr i dramaty średniowieczny za Zachodzie*, w: J. Starnawski *Średniowiecze*, Warszawa 1989.
- A. Dąbrówka, *Teatr i sacrum w średniowieczu*, Wrocław 2001.
- Historia teatru*, red. J.R. Brown, tłum. H. Baltyn-Karpińska, Warszawa 1999 (cz. II: 4 i 5).
- C. Hernas, *Literatura Baroku*, Warszawa 1999.
- B. Judkowiak, *Wzgardzony wielość. Kultura teatralna czasów saskich i jej tradycje*, Poznań 2007.
- J. Krakowska-Narożniak, „*Dialogus de Passione*” Kazimierza Dejmka, „*Dialog*” 1995, nr 5.
- J. Lewański, *Dramaty i teatr średniowiecza i renesansu w Polsce*, Warszawa 1981, rozdz. *Dramatyzacje liturgiczne, oficjum dramatyczne – dramaty liturgiczne Nawiedzenia Grobu, Wczesne sceny misteryjne, Teatr powszechny w miastach, Moralitety – dramaty abstrakcji, Teatry rodzime – scena komediantów sowiżrzańskich*.
- J. Lewański, *Wstęp*, w: *Liturgiczne tacińskie dramatyzacje Wielkiego Tygodni XI – XVI*, zebrał, wstępem i koment. opatrzył J. Lewański, Lublin 1999 (t. 1 serii: *Staropolski dramat religijny*).
- J. Lipiński, *Sztuka aktorska w Polsce 1500–1633*, Warszawa 1974.
- A. Nicoll, *Dzieje teatru*, Warszawa 1957 lub 1974, rozdz. *Teatr w średniowieczu*.
- J. Popiel, *Historia dramatu. Antyk i Średniowiecze*, Kraków 1996.
- J. Popiel, *Dramaty a teatr polski dwudziestolecia międzywojennego*, Kraków 1995, s. 89–118.
- Z. Raszewski, *Krótką historią teatru polskiego*, Warszawa 1977 (lub 1990).
- W. Sulisz, *Staropolski dramat religijny w polskim teatrze współczesnym*, w: *Popularny teatr religijny w Polsce*, Lublin 1990.
- K. Targosz, *Wawelskie Visitatio sepulchri...*, w: *O teatrze i dramacie. Studia, przyczynki, materiały*, red. E. Krasieński, Warszawa 1989.
- J. Walaszek, *Kilka słów o Ciepłaku „historyjach” i „historiach”*, „*Didaskalia*” nr 21, październik 1997 (przedr. w: *taż, Ślady przedstawień*, Warszawa 2008).
- T. Witczak, *Literatura Średniowiecza*, Warszawa 1990, rozdz. *Dramaty i teatr*.

IV. WILLIAM SHAKESPEARE I TEATR ELŻBIETAŃSKI

— Opisz konstrukcję sceny elżbietańskiej. Co wiesz o umowności inscenizacyjnej teatru elżbietańskiego?

— Psychologiczna złożoność i niejednoznaczność Szekspirowskich postaci (*Hamlet* lub *Lady Makbet*).

— Shakespeare w polskim teatrze powojennym na przykładzie wybranych inscenizacji Konrada Swinarskiego, Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Warlikowskiego.

Teksty:

W. Shakespeare, *Burza, Hamlet, Makbet, Romeo i Julia, Sen nocy letniej, Ryszard III, Król Lear*.

Opracowania:

Historia teatru, red. J.R. Brown, tłum. H. Baltyn-Karpińska, Warszawa 1999 (cz. II: 6).

S. Greenblatt, *Shakespeare. Stwarzanie świata*, Warszawa 2007.

M. Grzegorzewska, *Scena we krwi. Szekspira tragedia zemsty*, Kraków 2006.

M. Grzegorzewska, *Kamienny ołtarz. Horyzonty metafizyczne w tragedii antycznej i dramacie Williama Shakespeare'a*, Warszawa 2007.

J. Komorowski, „*Makbet*” Williama Shakespeare'a, Warszawa 1989 [wstęp do wyd. Biblioteki Narodowej].

J. Komorowski, „*Romeo i Julia*” Williama Shakespeare'a, Warszawa 1990 [wstęp do wyd. Biblioteki Narodowej].

J. Komorowski, „*Hamlet*” Williama Shakespeare'a, Warszawa 1992 [wstęp do wyd. Biblioteki Narodowej].

J. Kott, *Szkice o Szekspirze*, Warszawa 1962, lub także: *Szekspir współczesny*, Warszawa 1965, Kraków 1990 lub *Pisma wybrane*, t. 2: *Teatr czytany*, Warszawa 1991, s. 7–212 oraz także: *Płec Rozalindy*, Kraków 1992.

K. Kujawińska-Courtney, *Królestwo na scenie. Sztuki Szekspira o historii Anglii na scenie angielskiej*, Łódź 1997 (wybrane rozdz.).

A. Mancewicz, *Biedny Hamlet. Dekonstrukcje „Hamleta” i Hamleta w dramacie współczesnym*, Kraków 2010.

P. Mroczkowski, *Szekspir elżbietański i żywy*, Kraków 1966.

G. Niziołek, *Warlikowski. Extra ecclesiam*, Kraków 2008.

J. Opalski, *Rozmowy o Konradzie Swinarskim i Hamlecie*, Kraków 1988.

A. Romanowska, „*Hamlet*” po polsku, Kraków 2006.

M. Sugiera, *Inny Szekspir*, Kraków 2009.

J. Walaszek, *Konrad Swinarski i jego krakowskie inscenizacje*, Warszawa 1991, rozdz.: *Samodzielność, U szczytu, Sen nocy letniej i Wszystko dobre, co się dobrze kończy*.

- J. Walaszek, *Teatr Andrzeja Wajdy*, Kraków 2003 (rozdz. o *Hamlecie*).
 K. Warlikowski, P. Gruszczyński, *Szekspir i uzurpator*, Warszawa 2007.
 H. Zbierski, *William Shakespeare*, Warszawa 1988.

Recenzje (wybór):

KONRAD SWINARSKI

Sen nocy letniej (Stary Teatr 1970).

- M. Fik, *Teatr Orientadesa czy teatr Tytanii?*, „Teatr” 1970, nr 21 [przedr. w: *taż*, *Reżyser ma pomysły*, Kraków 1974].
 Z. Greń, *Gramy najżałośniejszą komedię*, „Teatr” 1970, nr 21.
 E. Morawiec, *„Sztuka mię czarów siecią wiąże...”*, „Życie Literackie” 1970, nr 38.
 G. Sinko, *Noc świętojańska czy noc Walpurgi*, „Miesięcznik Literacki” 1971, nr 4.
 G. Sinko, *„Sny nocy letniej” Brooka i Swinarskiego*, „Dialog” 1973, nr 3.
 G. Sinko, *Szekspirologia Konrada Swinarskiego*, „Teatr” 1975, nr 21.
 K. Wolicki, *Szekspir: żart, ironia i głębsze znaczenie*, „Dialog” 1971, nr 5.

ANDRZEJ WAJDA

Hamlet (1981).

- M. Dzieduszycka, *„Hamlet” Andrzeja Wajdy*, „Odra” 1982, nr 10
 — spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.
Hamlet IV (Stary Teatr 1989).
 T. Nyczek, *Teatr jaki jest: łódka „Hamleta”*, „Dialog” 1982, nr 1.
 J. Walaszek, *„Hamlet IV” Wajdy i Budzisz-Krzyżanowskiej*, „Dialog” 1990, nr 6.
 E. Baniewicz, *Hamlet: gram dla siebie*, „Twórczość” 1990, nr 5.
 A. Hausbrandt, *Antygono – idź do klasztoru*, „Scena” 1990, nr 4–6.
 J. Sieradzki, *... Aktorami ludzie*, „Polityka” 1990, nr 7
 — spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

KRZYSZTOF WARLIKOWSKI

Poskromienie złościcy (Teatr Dramatyczny, Warszawa, 1998).

G. Niziołek, *Poskromienie złościcy*, „Didaskalia” nr 23, luty 1998.

Hamlet (Teatr Rozmaitości, Warszawa, 1999).

Burza (TR Warszawa, 2003).

- spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premier.

V. TEATR POLSKI W OKRESIE OŚWIECENIA

— Teatr publiczny a sceny dworskie (królewska i magnackie) i szkolne, z uwzględnieniem tradycji każdej z nich.

— Narodziny polskiego repertuaru narodowego – jego zadania, znaczenie, spory o wzorce osobowe (europejskie) i instytucjonalne.

— Rola prapremiery *Cudu mniemanego* W. Bogusławskiego; związki tego utworu z wydarzeniami politycznymi epoki.

— Wojciech Bogusławski – aktor, reżyser, autor.

Utwory:

W. Bogusławski, *Cud mniemany czyli Krakowiaczy i Górale*, Wrocław 1960; *Mimika*, Warszawa 1965 (wydanie fotooffsetowe).

J.U. Niemcewicz, *Powrót pośta*, Wrocław 1970, BN, s. I, nr 4.

F. Zabłocki, *Fircyk w zalotach*, oprac. J. Pawłowiczowa, Wrocław 1986, BN, s. I, nr 176.

Opracowania:

M. Dębowski, *Francuskie konteksty teatru polskiego w dobie Oświecenia*, Kraków 2001.

M. Klimowicz, *Oświecenie*, Warszawa 1975 (rozdziały dotyczące teatru).

Z. Raszewski, *Krótką historia teatru polskiego*, Warszawa 1977 lub 1990.

Z. Raszewski, *Staroświecczyzna i postęp czasu*, Warszawa 1963 (s. 295–347).

Z. Raszewski, *Bogusławski*, Warszawa 1972 (lub wyd. nast.), rozdz. *Rondo alla Polacca, Dyrektor, Powrót do Warszawy, Dominik, Kokl, Bardos* (1–4).

D. Ratajczakowa, *Komedia oświeconych 1752–1795*, Warszawa 1993.

Teatr Narodowy w służbie publicznej. Marzenia i rzeczywistość, red. A. Kuligowska-Korzeniewska, Warszawa 2007.

Wojciech Bogusławski i jego późne prawnuki: materiały z sesji naukowej zorganizowanej w 250. rocznicę urodzin Wojciecha Bogusławskiego 16 kwietnia 2007 roku w Starej Pomarańczarni w Łazienkach Królewskich w Warszawie, red. Anna Kuligowska-Korzeniewska, Warszawa 2007.

Wojciech Bogusławski – w 250 rocznicę urodzin, red. T. Kostkiewiczowa, „Wiek Oświecenia”, t. 24, Warszawa 2008.

Wojciech Bogusławski – ojciec teatru polskiego, red. K. Kurek, Poznań 2009.

VI. TEATR W OKRESIE ROMANTYZMU

- Dramat romantyczny wobec wcześniejszych konwencji (tradycja klasycystyczna i szekspirowska).
- Dramat romantyczny na emigracji a ówczesna scena francuska.
- Ironia romantyczna.
- Dramat romantyczny w interpretacji XX-wiecznych reżyserów (*Dziady* w inscenizacji – do wyboru – Wyspiańskiego, Schillera, Swinarskiego, Grzegorzewskiego lub *Nie-Boska komedia* – Schillera, Swinarskiego, Grzegorzewskiego lub *Fantazy* – Swinarskiego, Klaty).

Utwory:

- A. Mickiewicz, *Dziady* oraz *Wykład XVI*, w: *Literatura słowiańska*, kurs III i IV, tłum. L. Płoszewski, w: A. Mickiewicz, *Dzieła*, t. XI, Warszawa 1955 (lub inne edycje).
- J. Słowacki, *Balladyna*, *Fantazy*, *Kordian*, *Sen srebrny Salomei*.
- Z. Krasiński, *Nie-Boska komedia*, *Irydion*.
- C. Norwid, *Pierścień wielkiej damy*, *Aktor*.

Opracowania:

- Czytajcie sami [rozmowa o tradycji romantycznej w teatrze], „Teatr” 1998, nr 4. „*Dziady*”. *Od Wyspiańskiego do Grzegorzewskiego*, red. T. Kornaś i G. Niziołek, Kraków 1999.
- M. Dziewulska, *Historia teatru*, red. J.R. Brown, tłum. H. Baltyń-Karpińska, Warszawa 1999 (cz. III: 9).
- I. Jarońska, *O dramacie romantycznym*, w: *Lektury i problemy*, red. J. Maciejewski, Warszawa 1976.
- L. Kaczyńska, *Winkelried ożył. Teatralne odczytywanie „Kordiana” Juliusza Słowackiego (1945–2000)*, Gdańsk 2006.
- L. Kolankiewicz, *Dziady. Teatr święta zmarłych*, Gdańsk 2001 (wybrane rozdz.).
- A. Kowalczykowa, *Dramat i teatr romantyczny*, Warszawa 1997.
- J. Maciejewski, *Trzy szkice romantyczne. O „Dziadach”, „Balladynie”, Epilogu „Pana Tadeusza”*, Poznań 1967.
- Z. Majchrowski, *Cela Konrada*, Gdańsk 1998.
- M. Masłowski, *Dzieje bohatera. Teatralne wizje „Dziadów”, „Kordiana” i „Nie-Boskiej komedii”*, Wrocław 1978.
- M. Masłowski, *Gest, symbol i rytuały polskiego teatru romantycznego*, Warszawa 1998.

M. Masłowski, *Zwierciadło Kordiana. Rola i maska bohatera w dramatach Słowackiego*, Warszawa 2001.

O „*Dziadach*” *Dejmka* – G. Holoubek, M. Dziewulska, „*Teatr*” 1999, nr 5.

„*Pamiętnik Teatralny*” 1959, nr 1–3: art. Z. Raszewskiego, *O teatralnym kształcie „Balladyny” oraz Słowacki i Mickiewicz wobec teatru romantycznego*.

„*Pamiętnik Teatralny*” 2008, z. 3–4 (numer monograficzny *Dziadów Dejmka*).

Z. Raszewski, *Wstęp*, w: M.A. Alley-Viala, *Inscenizacja romantyczna we Francji*, Warszawa 1958.

T. Sivert, *Mickiewicz na scenie*, Warszawa 1957.

Słowacki teatralny, red. K. Kurek, 2006.

W. Szturc, *Teoria dramatu romantycznego w Europie XIX wieku*, Bydgoszcz 1998.

Tradycja romantyczna w teatrze polskim, red. D. Kosiński, Kraków 2007.

A. Witkowska, *Literatura romantyzmu*, Warszawa 1989.

Dziady

STANISŁAW WYSPIAŃSKI

Opracowania:

S. Wyspiański, *Dzieła zebrane*, t. XII: *Inscenizacje*, Kraków 1961.

K. Nowacki, *O scenografii Wyspiańskiego do „Dziadów”*, Warszawa 1956 (zob. też „*Pamiętnik Teatralny*” 1956, z. 1).

A. Okońska, *Scenografia Wyspiańskiego*, Warszawa 1961 (stosowny rozdział).

A. Okońska, *Stanisław Wyspiański*, Warszawa 1971 lub 1975 (stosowny rozdział).

A. Wanat, *Na przedpołu „Wyzwolenia”. (Uwagi o Stanisława Wyspiańskiego preparacji „Dziadów”)*, w: *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szwejkowskiemu*, Wrocław 1966.

LEON SCHILLER

Opracowania:

W. Brumer, *Dwie inscenizacje „Dziadów”*, Warszawa 1937 – część dotycząca Schillera [przedr. w: *Tradycja i styl w teatrze*, Warszawa 1986, s. 234–237].

J. Timoszewicz, *„Dziady” w inscenizacji Leona Schillera*, Warszawa 1970.

KONRAD SWINARSKI

Źródła pomocnicze:

K. Swinarski, *Wierność wobec zmienności*, oprac. M. Fik i J. Sieradzki, Warszawa 1988 (wywiad o *Dziadach*).

Opracowania:

- M. Halberda, P. Łaguna, W. Szulczyński, J. Walaszek, *„Dziady” Adama Mickiewicza w inscenizacji Konrada Swinarskiego. Opis przedstawienia*, Kraków 1998.
- E. Morawiec, *Powidoki teatru*, Kraków 1991, rozdz. *Konrad Swinarski*.
- J. Walaszek, *Konrad Swinarski i jego krakowskie inscenizacje*, Warszawa 1991 lub też: *Swinarski: życie, myśli, prace*, cz. 1–5, „Dialog” 1987, nr 6, 7, 8, 9, 10.

Recenzje w zbiorach:

- M. Fik, *Reżyser ma pomysły*, Kraków 1974, rozdz. „*Dziady*” Swinarskiego [pierwodr. „*Polityka*” 1973, nr 9; także „*Twórczość*” 1973, nr 6].
- Z. Greń, *Taki nam się snuje dramat*, Kraków 1978, art. *Teatr pełen „Dziadów”* [pierwodr. „*Życie Literackie*” 1973, nr 9; także „*Dialog*” 1973, nr 9].
- J. Kelera, *Komu warto kibicować*, Kraków 1978, rozdz. *Teatr mój widzę otwarty* [pierwodr. „*Odra*” 1973, nr 4].
- J. Kłossowicz, *Mgliste sezony*, Warszawa 1981, rozdz. *Konrad rozbija teatr* [pierwodr. „*Literatura*” 1973, nr 9].
- M. Piwińska, „*Dziady*” u Swinarskiego, „*Teatr*” 1973, nr 9.
„*Dialog*” 1973, nr 10, *Teatr – „Dziady”*, s. 118–136 (*Próby zapisu. Stany*).

Recenzje:

JERZY GRZEGORZEWSKI

„*Didaskalia*” nr 8–9, październik 1995 (rozd.: „*Dziady*”).

- E. Baniewicz, *Czy tym razem się uda*, „*Twórczość*” 1997, nr 9, także w: *taż, Lata tłuste czy chude?*, Warszawa 2000.
- E. Bułhak, *Suknia z trenem*, „*Didaskalia*” nr 17, luty 1997.
- P. Gruszczyński, *Wolność, czyli prawdziwy koniec bohatera Polaków*, „*Teatr*” 1996, nr 4.
- T. Plata, *Pośmiertne życie historii*, „*Teatr*” 1997, nr 2.
- Z. Stefanowska, *Kilka uwag w przedmiocie „Dziadów” w związku z dwunastoma improwizacjami Jerzego Grzegorzewskiego*, „*Didaskalia*” nr 17, luty 1997.
- J. Walaszek, „*Dziady – dwanaście inscenizacji*” pół roku później, „*Didaskalia*” nr 11, luty 1996.
- J. Walaszek, „*Dziady – dwanaście improwizacji*” rok później, „*Didaskalia*” nr 15, październik 1996.

J. Walaszek, „*Dziady – dwanaście improwizacji w Warszawie*”, „*Didaskalia*” nr 17, luty 1997.

R. Węgrzyniak, „*Dziady*” *improwizowane*, „*Teatr*” 1995, nr 10.

Nie-Boska komedia

Recenzje:

LEON SCHILLER

W. Brumer, *Tradycja i styl w teatrze*, Warszawa 1986 (art. „*Nie-Boska komedia*”).

S. Skwarczyńska, *Leona Schillera trzy opracowania teatralne „Nie-Boskiej komedii” Zygmunta Krasińskiego*, „*Pamiętnik Teatralny*” 1955, z. 3/4.

J. Szczublewski, *Artyści i urzędnicy czyli Szaleństwa Leona Schillera*, Warszawa 1961 (rozdz. „*Nie-Boska komedia*”).

KONRAD SWINARSKI

M. Czanerle, *Metamorfozy „Nie-Boskiej”*, „*Teatr*” 1969, nr 11.

J.P. Gawlik, *Świetność i żart, czyli „Nie-Boska” z diablifikami*, „*Kultura*” 1965, nr 47.

Z. Greń, „*Nie-Boska*” z diablifikami, „*Życie Literackie*” 1965, nr 44.

L. Jabłonkówna, *Kościół Boga czy czarta*, „*Teatr*” 1965, nr 23.

J. Kelera, *U progu jesieni romantycznej. „Nie-Boska” nie dla filologów*, „*Odra*” 1965, nr 12.

Z. Osiński, „*Nie-Boska komedia*” w inscenizacji Konrada Swinarskiego, w: *Teatr Dionizosa. Romantyzm w polskim teatrze współczesnym*, Kraków 1972, s. 282–303.

E. Wysińska, „*Dziady*”, „*Kordian*”, „*Nie-Boska*”, „*Dialog*” 1966, nr 4.

„*Dialog*” 1993, nr 3, s. 136–149: PRÓBY ZAPISU. *Stary Teatr w Krakowie „Nie-Boska komedia”*.

— pełna bibliografia w: J. Walaszek, *Konrad Swinarski i jego krakowskie inscenizacje*, Warszawa 1991.

JERZY GRZEGORZEWSKI

1979 – T. Polski we Wrocławiu.

M. Fik, *Wariacje na temat „Nie-Boskiej”*, „*Polityka*” 1979, nr 22.

M. Janion, *Czas formy otwartej*, „*Życie Literackie*” z 2 XII 1979.

Nad „Nie-Boską” Grzegorzewskiego (oprac. A. Hannowa), „*Teatr*” 1976, nr 16.

J. Opalski, „*Nie-Boska Komedia*” 1979, „*Życie Literackie*” z 18 III 1979.

2002 – T. Narodowy w Warszawie.

„Didaskalia” nr 49–50, czerwiec – sierpień 2002 (rozdz.: „*Nie-boska komedia*”).

J. Majcherek, *Przypisy do „Nie-Boskiej komedii”*, „Teatr” 2002, nr 7–8.

E. Morawiec, „*Ma się pod koniec świata...*”, „Teatr” 2002, nr 7–8.

— pełna bibliografia recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisach dokumentacyjnych premier.

Fantazy

Recenzje:

KONRAD SWINARSKI

J.P. Gawlik, *...aż do grobu śmieszą!*, „Życie Literackie” 1969, nr 8 (z 23 II).

J. Koenig, *Styl czy coś więcej*, „Współczesność” 1968, nr 10.

E. Morawiec, *Fantazy- albo jak poza staje się tragiczna*, „Życie Literackie” 1968, nr 5 (z. 4 II)

— pełna bibliografia recenzji ze spektaklu w: J. Walaszek, *Konrad Swinarski i jego krakowskie inscenizacje*, Warszawa 1991.

JAN KLATA

A.R. Burzyńska, *Stojąc na ramionach gigantów*, „Tygodnik Powszechny” 2006, nr 31.

M. Kościelniak, *Trącanie kijem, przesuwanie znaczeń...*, „Tygodnik Powszechny” 2007, nr 45.

R. Węgrzyniak, *Nowa lewica w teatrze*, „Teatr” 2007, nr 5.

J. Żółkoś, *Klata kontra Słowacki*, „Didaskalia” nr 70, grudzień 2005

— pełna bibliografia recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

VII. TEATR MŁODEJ POLSKI

— Najwięksi polscy aktorzy przełomu XIX i XX wieku, przemiany w aktorstwie wywołane pojawieniem się dramaturgii naturalistycznej i symbolicznej.

— Prapremiery wielkiego dramatu romantycznego w teatrze krakowskim. Inscenizacja Stanisława Wyspiańskiego *Dziadów*.

— Koncepcje teatralne okresu Młodej Polski – relacje z teatrem niemieckojęzycznym, francuskim, rosyjskim i angielskim (Craig).

Utwory:

- J.A. Kisielewski, *W sieci, Karykatury*.
 G. Zapolska, *Moralność pani Dulskiej* oraz (do wyboru) *Ich czworo, Żabusia, Skiz, Panna Maliczewska*.
 S. Wyspiański, *Wesele, Sędziowie* lub *Kłątwa, Noc listopadowa, Wyzwolenie*.

Opracowania:

- J. Michalik, *Dzieje teatru krakowskiego w latach 1892–1915*, t. 1–2, Kraków 1985–1987.
 J. Michalik, *Teatry dramatyczne w okresie Młodej Polski w: Encyklopedia Kultury Polskiej; Teatr. Widowisko*, red. M. Fik, Warszawa 2000.
Mysł teatralna Młodej Polski. Antologia, Wstęp I. Sławińska, Warszawa 1966 oraz artykuły: S. Brzozowski, *Teatr współczesny i jego dążności rozwojowe*; T. Miciński, *Teatr-Swiątynia*; R. Ordyński, *Gest czy słowo*; O. Ortwin, *Utopie o dramacie*; L. Schiller, *List do Craiga*; *Nowy teatr w Polsce: Stanisław Wyspiański; Mysł o odrodzeniu teatru*; J. Tenner, *O twórczości aktorskiej*.
 K. Nowacki, *O scenografii Wyspiańskiego do „Dziadów”*, „Pamiętnik Teatralny” 1956, z. 1.
Polska myśl teatralna i filmowa, Warszawa 1971: artykuły: S. Brzozowski, *Teatr krakowski*; B. Leśmian, *O sztuce teatralnej*; O. Ortwin, *O teatrze tragicznym*; S. Wyspiański, „*I ciągle widzę ich twarze...*”, fragmenty studium o *Hamlecie*.
 Z. Raszewski, *Krótką historia teatru polskiego*, Warszawa 1977 (lub 1990).
 S. Wyspiański, *Dzieła zebrane*, t. 12: *Inscenizacje*, Kraków 1961.

VIII. TEATR STANISŁAWA WYSPIAŃSKIEGO

- Związki twórczości Wyspiańskiego z ideami reformy teatralnej.
- Wyspiański – inscenizator dramatów własnych i cudzych. Główne cechy jego twórczości i jej nowatorstwo na tle ówczesnej praktyki teatralnej.
- Poglądy Wyspiańskiego na rolę aktora, na przykładzie *Studium o „Hamlecie”* i *Wyzwolenia*.

Utwory:

- S. Wyspiański, *Wesele, Wyzwolenie, Sędziowie, Noc listopadowa, Warszawianka, Studium o Hamlecie* [druk w: S. Wyspiański, *Hamlet* oprac. M. Prussak, Wrocław 1976, BN, s. I, nr 225]; i inne dramaty do wyboru.

Opracowania:

- J. Błoński, *Wyspiański wielokrotnie*, Kraków 2007.
- A. Czabanowska-Wróbel, *Stanisław Wyspiański. W labiryncie świata, myśli i sztuki*, Kraków 2009.
- K. Fazan, *Projekty intymnego teatru śmierci. Wyspiański, Leśmian, Kantor*, Kraków 2010.
- M. Jankowiak, *Misterium Dionizosa. Ironiczny dialog Wyspiańskiego z romantyzmem*, Bydgoszcz 1998.
- K. Nowacki, *O scenografii Wyspiańskiego do „Dziadów”*, „Pamiętnik Teatralny” 1956, z. 1.
- K. Nowacki, *O inscenizacji „Bolesława Śmiałego” z roku 1903*, „Pamiętnik Teatralny” 1957, z. 3–4.
- „*Mam ten dar bowiem: patrzę się inaczej*”. *Szkice o twórczości Stanisława Wyspiańskiego*, Kraków 1997.
- Myśl teatralna Młodej Polski. Antologia*, wstęp I. Sławińska, Warszawa 1966 (wybrane teksty).
- M. Popiel, *Wyspiański. Mitologia nowoczesnego artysty*, Kraków 2007 (lub wyd. II rozszerzone, Kraków 2009).
- M. Prussak, *Wstęp*, do: S. Wyspiański. *Hamlet*, Wrocław 2007, BN, s. I, nr 225.
- M. Prussak, *Wyspiański w labiryncie teatru*, Warszawa 2005.
- Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994, s. 77–90.
- Stanisław Wyspiański. Studium artysty*, red. E. Miodońska-Brookes, Kraków 1996.
- Studia o teatrze i dramacie Stanisława Wyspiańskiego*, red. J. Błoński, J. Popiel, Kraków 1994.
- R. Taborski, *Dramaty Stanisława Wyspiańskiego na scenie do 1939*, Warszawa 1994.
- Usłyszeć rytm i brzmienie*. Rozmowa Marii Prussak ze Stanisławem Radwanem, „Teatr” 2008, nr 1.
- A. Wanat, *Na przedpolu „Wyzwolenia”*. (Uwagi o Stanisława Wyspiańskiego preparacji „Dziadów”), w: *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szwejkowskiemu*, Wrocław 1966.
- R. Węgrzyniak, *Wokół „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego*, Wrocław 1991.
- R. Węgrzyniak, *Encyklopedia „Wesela”*, Kraków 2001.
- Wesele 2000. Wykłady otwarte na scenie przy Wierzbowej*, [Teatr Narodowy] Warszawa 2001.

S. Wyspiański, *Dzieła zebrane*, t. 12: *Inscenizacje*, Kraków 1961.

S. Wyspiański, *Wesele. Tekst i inscenizacja z roku 1901*, oprac. J. Got, Warszawa 1977.

Wyspiański w oczach współczesnych, zebrali i oprac. L. Płoszewski, Kraków 1971.

F. Ziejka, „*Wesele*” w kręgu mitów polskich, Kraków 1997.

Żywioty wyobraźni Stanisława Wyspiańskiego: artykuły z konferencji naukowej doktorantów (UJ i ASP Kraków, 8–9 listopada 2007), red. A. Czabanowska-Wróbel, D. Jarząbek, D. Saul, Kraków 2008 (wybrane teksty).

„Pamiętnik Teatralny” 2007, z. 3–4: Teatr Stanisława Wyspiańskiego (numer monograficzny).

IX. TEATR OGROMNY LEONA SCHILLERA

— Omów związki teatru ogromnego Leona Schillera z ideami Stanisława Wyspiańskiego i awangardowymi koncepcjami teatralnymi przełomu XIX i XX wieku.

— Jaką rolę odegrała scenografia Andrzeja Pronaszki w teatrze Leona Schillera?

— Omów jedną z schillerowskich inscenizacji dramatu Wyspiańskiego lub dramatu romantycznego.

— Teatr monumentalny i jego rodowód.

Źródła pomocnicze:

L. Schiller, *Nowy teatr w Polsce: Stanisław Wyspiański*, w: *Na progu nowego teatru*, Warszawa 1978, s. 59–124.

L. Schiller, *Droga przez teatr*, oprac. J. Timoszewicz, Warszawa 1983.

L. Schiller, *Wykształcenie reżysera*, w: tenże, *Na progu nowego teatru*, Warszawa 1978 (lub w: tenże, *Teatr ogromny*, Warszawa 1961 lub w: *Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994).

E. G. Craig, *O sztuce teatru*, Warszawa 1964 (lub wyd. nast.).

B. Korzeniewski, *Pożegnanie z Muzą*, w: *O wolność dla pioruna... w teatrze*, Warszawa 1973, s. 59–70 [pierwodr.: „Pamiętnik Teatralny” 1964, z. 1–2] oraz w: *Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994.

Myśl teatralna polskiej awangardy 1919–1939. Antologia, wybór i wstęp S. Marczak-Oborski, Warszawa 1973: wstęp oraz artykuły: J. Kurek, *Przeciwko teorii teatru S.I. Witkiewicza*; T. Peiper, *Czysta forma w teatrze*; W. Wandurski, *Forma istotą twórczości teatralnej*.

- A. Pronaszko, *Odrodzenie teatru*, w: tenże, *Zapiski scenografa*, Warszawa 1976.
- A. Pronaszko, *Fragmety wspomnień o współpracy z Schillerem*, w: *Ostatni romantyk sceny polskiej. Wspomnienia o Schillerze*, wybór i oprac. J. Timoszewicz, Kraków 1991.
- M. Reinhardt, *O teatrze i aktorze*, tłum. M. Leyko, Gdańsk 2006.
- Opracowania:**
- E. Csató, *Schillera utopie i nauki*, w: *Przeciw konwencjiom*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994.
- K. Duniec, *Kaprysy Prospera. Szekspirowskie inscenizacje Leona Schillera*, Warszawa 1998.
- M. Fik, *Polski teatr monumentalny – cóż to znaczy? (próba podsumowania)*, „Teatr” 1996, nr 12.
- Leon Schiller. W stulecie urodzin 1887–1987*, red. L. Kuchtówna i B. Lasocka, Warszawa 1990.
- L. Kuchtówna, *Teatr monumentalny w: Encyklopedia Kultury Polskiej. Teatr Widowisko*, red. M. Fik, Warszawa 2000.
- S. Marczak-Oborski, *Teatr polski w latach 1918–1965*, Warszawa 1985, rozdz. *Cztery kierunki rozwojowe*.
- Z. Osieński, *Tadeusz Kantor wobec Leona Schillera i Andrzeja Pronaszki. Czy istnieje „formacja schillerowska” w kulturze polskiej?*, „Pamiętnik Teatralny” 2005, z. 1–2.
- J. Popiel, *Dramat a teatr polski dwudziestolecia międzywojennego*, Kraków 1995, s. 89–118, 217–24.
- H.I. Rogacki, *Leon Schiller. Człowiek i teatr*, Łódź 1995.
- J. Szczublewski, *Artyści i urzędnicy, czyli Szaleństwa Leona Schillera*, Warszawa 1961.
- J. Timoszewicz, *„Dziady” w inscenizacji Leona Schillera. Partytura i jej wykonanie*, Warszawa 1970.
- W kręgu teatru monumentalnego*, red. L. Kuchtówna i J. Ciechowicz, Warszawa 2000.

X. JULIUSZ OSTERWA I REDUTA

- Reformatorskie aspiracje Juliusza Osterwy, założyciela Reduty.
- Walka o nowy etos aktora w Reducie – „klasztorny” styl życia Instytutu Reduty.
- Psychologiczny realizm aktorstwa Reduty, idea gry zespołowej.

- Widowska plenerowe Reduty.
- Czy dostrzegasz realizacje idei Osterwy we współczesnym teatrze (np. Grotowski, teatry alternatywne)?

Źródła pomocnicze:

- M. Limanowski, J. Osterwa, *Listy*, Warszawa 1987 (zwróć uwagę na wstęp).
- J. Osterwa, „*Antygona*”, „*Hamlet*”, „*Tobiasz*” dla Teatru Społecznego, oprac. I. Guszpit, D. Kosiński, Wrocław 2007.
- J. Osterwa, *Pięć lat Reduty*, w: *Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994, s. 55–60.
- J. Osterwa, *Przez teatr – poza teatr*, oprac. I. Guszpit, D. Kosiński, Warszawa 2004.
- J. Osterwa, *Reduta i teatr. Artykuły, wywiady, wspomnienia 1914–1947*, Wrocław 1991 [seria: Myśl teatralna w Polsce XX wieku].
- J. Osterwa, *Z zapisków*, oprac. I. Guszpit, Wrocław 1992 [seria: Myśl teatralna w Polsce XX wieku].
- S. Jaracz, *Czego nauczyła mnie Reduta?*, w: *Myśl teatralna polskiej awangardy. 1919–1939. Antologia*, wybór i wstęp S. Marczak-Oborski, Warszawa 1973, oraz w: *Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994, s. 60–66.
- H. Małkowski, *Wspomnienia z Reduty*, Warszawa 1970.
- O zespole Reduty 1919–1939. Wspomnienia*, red. J. Szczublewski, Warszawa 1970.
- J. Grotowski, *Osterwa po ćwierćwieczu*, „Dialog” 1972, nr 9.
- J. Grotowski, *Teksty z lat 1965–69*, red. J. Degler i Z. Osiński, Wrocław 1990 (m.in. art. *Ku teatrowi ubogiemu, Aktor ogołocoony, Odpowiedź Stanisławskiego*).
- Opracowania:**
- Z. Osiński, *Pamięć Reduty. Osterwa, Limanowski, Grotowski*, Gdańsk 2003.
- Z. Osiński, *Grotowski i jego Laboratorium*, Warszawa 1980, cz. II, podrozdz. *Tradycja* (s. 284–303).
- J. Popiel, *Dramat a teatr polski dwudziestolecia międzywojennego*, Kraków 1995, s. 89–118, 107–124, 169–196.
- J. Szczublewski, *Pierwsza Reduta Osterwy*, Warszawa 1965.
- J. Szczublewski, *Żywoć Osterwy*, Warszawa 1971 (w wyborze – lata 1914–1939, z uwzględnieniem koncepcji Dali i Okopu).

W. Świątkowska, *Ksiądz. Hamlet Juliusza Osterwy*, Kraków 2009.

W kręgu teatru monumentalnego, red. L. Kuchtówna i J. Ciechowicz, Warszawa 2000 (art. J. Popiela i J. Ciechowicza).

XI. TEATR WITKACEGO

— Teoria Czystej Formy w teatrze (S.I. Witkiewicza).

— Co wiesz o realizacjach teatralnych dramatów S.I. Witkiewicza za życia autora?

— Renesans Witkacego w teatrze po II wojnie. Omów inscenizacje (do wyboru), na przykład:

Matki w reżyserii Jerzego Jarockiego (Kraków, Stary Teatr 1964 i 1972) i w reżyserii Erwina Axera (Warszawa, Teatr Współczesny, 1970);

Szewców w reżyserii Macieja Prusa (Kalisz, 1971 lub Warszawa, 1971) i w reżyserii Jerzego Jarockiego (Kraków, Stary Teatr, 1971 i 2002) oraz w reżyserii Jana Klaty (TR Warszawa, 2007);

Kurki Wodnej, w reżyserii Wandy Laskowskiej (Warszawa Teatr Narodowy, 1964) i w reżyserii Łukasza Kosa (Łódź, Teatr Nowy, 2002);

Jana Karola Wścieklicy w reżyserii Wandy Laskowskiej (Warszawa Teatr Narodowy, 1966) i w reżyserii Macieja Prusa (Teatr TV, 1991);

Bzika tropikalnego w reżyserii Jerzego Grzegorzewskiego (*Demoniczny nadkabaré*, Łódź, Teatr im. Jaracza, 1969 oraz Teatr TV 1969) i Grzegorza Jarzyny (Warszawa, Teatr Rozmaitości 1997 oraz Teatr TV 1999);

Tak zwanej ludzkości w obłądzie w reżyserii Jerzego Grzegorzewskiego (Warszawa, Teatr Studio, 1987 oraz Kraków, Stary Teatr, 1992).

Źródła pomocnicze:

S.I. Witkiewicz, *Wstęp do teorii Czystej Formy w teatrze*, w: *Czysta Forma w teatrze*, wybór i wstęp J. Degler, Warszawa 1977 lub w: *Nowe formy w malarstwie. Szkice estetyczne. Teatr*, oprac. J. Leszczyński, Warszawa 1974 lub w: *Dzieła, Teatr i inne pisma o teatrze*, oprac. J. Degler, Warszawa 1990 (oraz 1995).

Kaseta video z nagraniem fragm. inscenizacji Jarockiego: *Teatr Jerzego Jarockiego*.

Recenzje:

Matka

J. Błoński, *Witkacy, Leon i prorocstwo końca*, „Dziennik Polski” 1972, nr 159.

J. Kłossowicz, *Niespodzianki Witkacego*, „Dialog” 1964, nr 12.

M. Fik, *Jak to zostało napisane (Dwie „Matki” Witkacego)*, „Twórczość” 1973, nr 3, także w: *taż, Reżyser ma pomysły*, Kraków 1974.

L. Jabłonkówna i K. Puzyna, *Rozmowa o „niesmacznej sztuce” Witkacego*, „Teatr” 1970, nr 19.

J. Kelera, *Teatr jako spotkanie*, „Odra” 1972, nr 12.

K. Puzyna, *Na przełęczach bezsensu*, „Pamiętnik Teatralny” 1969, z. 3, także w: *tenże, Burzliwa pogoda*, Warszawa 1971.

E. Salamon, *„Matka” i przeklęta metafizyka*, „Życie Literackie” 1973, nr 37.

W. Szturc, *Ewa Lassek – Matka Witkacego*, „Teatr” 2001, nr 3.

Szewcy

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premier.

Kurka wodna

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

Jan Maciej Karol Wścieklica

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

Bzik tropikalny

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

Tak zwana ludzkość w obłądzie

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

Opracowania:

J. Błoński, *U źródeł teatru Witkacego*, „Dialog” 1970, nr 5.

J. Błoński, *Witkacy*, Kraków 2001.

J. Degler, *Z dziejów scenicznych Witkacego* (m.in. spis inscenizacji do 1970), „Pamiętnik Teatralny” 1971, nr 3–4.

J. Degler, *Dramaty Stanisława Ignacego Witkiewicza na scenach polskich. 1971–1983*, „Pamiętnik Teatralny” 1985, z. 1–4.

J. Degler, *W laboratorium Czystej Formy, czyli o nie dostrzeżonych źródłach „W małym dworku”*, „Dialog” 1994, nr 12.

- J. Degler, *Witkacego portret wielokrotny. Szkice i materiały do biografii (1918–1939)*, Warszawa 2009.
- N. Jakubowa, *O Witkacym*, Warszawa 2011.
- N. Jakubowa, *Witkacego szkoła ironii*, „Dialog” 2001, nr 11.
- D. Kuźnicka, *Obszary zwątpień i nadziei. Inscenizacje Jerzego Grzegorzewskiego 1966–2005*, Warszawa 2006 (wybrane rozdziały).
- J. Kwiatkowski, *Dramaturgia Witkacego*, w: *Literatura Dwudziestolecia*, Warszawa 1990.
- A. Micińska, *S.I. Witkiewicz. Życie i twórczość*, Warszawa 1991.
- Przeciw konwencjom*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994, s. 143–165.
- K. Puzyna, *Witkacy*, „Dialog” 1968, nr 8 [przedr. jako wstęp w: S.I. Witkiewicz, *Dramaty*, Warszawa 1962 lub 1972].
- K. Puzyna, *Witkacy*, oprac. J. Degler, Warszawa 2000.
- L. Sokół, *Groteska w teatrze S.I. Witkiewicza*, Wrocław 1973.
- „Didaskalia” nr 96, kwiecień 2010 (rozdz.: *Witkacy. Transhumacja*).
- Monograficzne numery „Pamiętnika Teatralnego” poświęcone twórczości Witkacego: 1969 z. 3, 1985 z. 1–4 oraz 1971, z. 3–4 (część numeru).

XII. TEATR AWANGARDOWY (POLSKI I EUROPEJSKI)

- Awangarda w teatrze.
- Korespondencja sztuk – jak awangarda modyfikuje ideę korespondencji sztuk.
- Atrakcyjność formy scenicznej dla artystów z innych dziedzin sztuki.
- Nowe prądy w teatrze polskim w XX wieku.
- Legenda Cricot 1 i jej ślady w twórczości teatralnej drugiej połowy XX wieku.

Utwory:

- Antologia polskiego futuryzmu i Nowej Sztuki*, red. H. Zaworska, Wrocław 1978, BN, s. I, nr 230.
- T. Czyżewski, *Poezje i próby dramatyczne*, oprac. A. Baluch, Wrocław 1992, BN, s. I, nr 273.
- B. Jasiński, *Bał manekinów*, „Dialog” 1956, nr 4.
- T. Peiper, *Szósta, szósta w: Poematy i utwory teatralne*, oprac. A. Waśkiewicz, Kraków 1979.

Opracowania:

- M. Baranowska, *Surrealna wyobraźnia i poezja*, Warszawa 1984.
- C. Baumgarth, *Futuryzm*, tłum. J. Tasarski, Warszawa 1978.
- H. Béhar, *Dada i surrealizm w teatrze*, tłum. P. Szymański, Warszawa 1975.
- H. Brzoza, *Konstruktywistyczny teatr Meyerholda*, „Sztuka”, 1979, z. 2/6.
- A. R. Burzyńska, *Mechanika cudu*, Kraków 2005.
- G. Gazda, *Futuryzm*, Wrocław 1974.
- M. Hopfinger, *W laboratorium sztuki XX wieku*, Warszawa 1993.
- K. Janicka, *Surrealizm*, Warszawa 1985.
- T. Kireńczuk, *Od sztuki w działaniu do działania w sztuce*, Kraków 2008.
- M. Lachowski, *Awangarda wobec instytucji*, Lublin 2006.
- J. Lau, *Teatr artystów „Cricot”*, Kraków 1967.
- S. Marczak-Oborski, *Obszary teatru*, Wrocław, 1986 (rozd.: *Awangardy*).
- W. Meyerhold, *Przed rewolucją (1905–1917)*, wstęp i wybór J. Koenig, tłum. A. Drawicz i J. Koenig, Warszawa 1988.
- K. Osińska, *Teatr rosyjski XX wieku wobec tradycji*, Warszawa 2009.
- R. Passeron, *Surrealizm*, tłum. E. Romkowska, Warszawa 2002.
- T. Pawłowski, *Happening*, Warszawa 1988.
- H. Richter, *Dadaizm, sztuka i antysztuka*, tłum. J. S. Buras, Warszawa 1986.
- Surrealizm*, wybór i tłum. A. Ważyk, Warszawa 1976.
- R. Śliwowski, *Z dziejów rosyjskich małych form dramatycznych w XX wieku (parodie teatralne „Krzywego Zwierciadła”)*, w: B. Śniecikowska, *Słowo – obraz – dźwięk*, Kraków 2005.
- A. Taborska, *Spiskowcy wyobraźni*, Gdańsk 2007.
- A. Tairow, *Notatki reżysera i proklamacje artysty*, tłum. J. Ludawska, Warszawa 1978.
- Tradycja i nowatorstwo w literaturach słowiańskich XX wieku*, red. E.Z. Cybienko i inni, Warszawa 1976.
- J. Wachtangow, *Poszukiwania*, tłum. H. Biernacki, Warszawa 1967.

XIII. WSPÓŁCZESNY TEATR POLSKI

Proponowane tematy mają przede wszystkim prowokować do przedstawiania własnej interpretacji danego zagadnienia, stąd też nie mają one ściśle historycznego charakteru; chodzi o to, by uczeń, porównując różne jakościowo

zjawiska, potrafił ukazać wielo-tworzywowość dzieła teatralnego i jego odrębność wobec literatury.

Źródła pomocnicze:

- E. Csató, *Polski teatr współczesny pierwszej połowy XX wieku*, Warszawa 1967.
- K. Duniec, J. Krakowska, *Soc i sex*, Warszawa 2009.
- M. Dziewulska, *Inna obecność*, Warszawa 2009.
- Encyklopedia kultury. Teatr – Widowisko*, oprac. M. Fik, Warszawa 2000.
- M. Fik, *Trzydzieści pięć sezonów*, Warszawa 1981.
- M. Fik, *Kultura polska po Jałcie*, Londyn 1989 i Warszawa 1991.
- J. Godlewska, *Najnowsza historia teatru polskiego*, Wrocław 1999.
- A. Grodzicki, *Reżyserzy polskiego teatru*, Warszawa 1979.
- J. Kłossowicz, *Teatr stary i nowy*, Warszawa 1973.
- M. Lachman, *Brzytwą po oczach. Młodzi doświadczeni w angielskim i irlandzkim dramacie lat dziewięćdziesiątych*, Kraków 2007.
- Mały słownik teatru polskiego (1944–1964)*, oprac. zbiorowe, „Pamiętnik Teatralny” 1965, z. 3–4, s. 231–276.
- S. Marczak-Oborski, *Teatr polski w latach 1918–1965*, Warszawa 1985.
- E. Morawiec, *Powidoki teatru*, Kraków 1991.
- Z. Osiński, *Teatr Dionizosa. Romantyzm w polskim teatrze*, Kraków 1972 (m.in. Horzyca, Swinarski, Grotowski).
- Przestrzeń w dramacie, teatrze i sztukach plastycznych*, red. W. Baluch, M. Lachman, D. Łarionow, Kraków 2009.
- M. Semil, E. Wysińska, *Słownik współczesnego teatru*, wyd. 2, Warszawa 1991.
- Świadomość teatru. Polska myśl teatralna drugiej połowy XX wieku*, red. W. Dudzik, Warszawa 2007.
- Teatr – przestrzeń – ciało – dialog. Poszukiwania we współczesnym teatrze*, red. M. Gołaczyńska, I. Guszpit, Wrocław 2006.
- 20-lecie. Teatr polski po 1989*, red. D. Jarzabek, M. Kościelniak, G. Niziołek, Kraków 2010.
- Cykl „Pierwsza dekada: wolność czyli koniec”, „Teatr” 2000, nr 1–3 – do nr 12.

**NA PRZYKŁADZIE „DZIADÓW”, „WESELA” LUB „KARTOTEKI”
(do wyboru A, B lub C)**

Opracowania ogólne:

- M. Fik, *Sezony teatralne*, Warszawa 1977, rozdz. *Romantyzm stale żywy*.
 M. Fik, *Trzydzieści pięć sezonów*, Warszawa 1984, rozdz. *Repertuar, Kłasyka*.
 M. Masłowski, *Dzieje bohatera*, Wrocław 1978, rozdz. o *Dziadach*.
 T. Sivert, *Mickiewicz na scenie*, Warszawa 1957.
 R. Węgrzyniak, *Wokół „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego*, Wrocław 1991.
„Wesele” we wspomnieniach i krytyce, oprac. A. Łempicka, Kraków 1970.

A. Porównaj wizje *Dziadów* w inscenizacjach:

STANISŁAWA WYSPIAŃSKIEGO

por. s. 351;

LEONA SCHILLERA

por. s. 351;

KONRADA SWINARSKIEGO

por. s. 351-352.

JERZEGO GRZEGORZEWSKIEGO

(Kraków 1995 – Warszawa 1996)

— spis recenzji na portalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

B. Porównaj wizje *Wesela* w inscenizacjach:

ADAMA HANUSZKIEWICZA

(Warszawa 1963).

Recenzje:

- J.P. Gawlik, *Dwa „Wesela”*, „Życie Literackie” 1963, nr 51/52; L. Jabłonkówna, *Telo z tym weselem zachodu...*, „Teatr” 1963, nr 24 [obie rec. przedr. w: *„Wesele” we wspomnieniach i krytyce*, Kraków 1970].
 J. Kłossowicz, *Co tam panie w polityce?*, „Polityka” 1963, nr 48.
 B. Wojdowski, *„Wesele” jakie jest*, „Współczesność” 1963, nr 23 [przedr. w: *Próba bez kostiumu*, Warszawa 1966].

LIDII ZAMKOW
(Kraków 1969).

Źródła pomocnicze:

- L. Zamkow, *Dookoła „Wesela”* (I) *Rozmyślania o obroży*, „Życie Literackie” 1969, nr 885, (II) *Rozmyślania przy czytaniu*, „Życie Literackie” 1969, nr 886, (III) *Rozmyślania nad symbolem*, „Życie Literackie” 1969, nr 895.

Recenzje:

- Z. Greń, *Z perspektywy „Wesela”*, „Miesięcznik Literacki” 1969, nr 8 [przedr. w: *Czwarta ściana*, Kraków 1972].
L. Jabłonkówna, *„Gdzie świata gotowego braknie”*, „Teatr” 1969, nr 10.
J. Keler, *„Takie były zabawy, spory w one lata”*, Wrocław 1974, rozdz. *„Wesele” Lidii Zamkow*.
J. Kłossowicz, *„Wesele” bez zjaw*, „Współczesność” 1969, nr 9.
E. Wysińska, *„Wesele” przeciw konwencjom*, „Dialog” 1969, nr 7 [przedr. w: *taż, Premiery i wydarzenia*, Warszawa 1977].

JERZEGO GRZEGORZEWSKIEGO
(Kraków 1977 i Warszawa 2000).

Źródła pomocnicze:

- E. Morawiec, *Rozpacz i bezsilność „Wesela”*. Z Jerzym Grzegorzewskim rozmawia..., „Życie Literackie” 1977, nr 25.

Recenzje:

- „Didaskalia” nr 35, luty 2000 i nr 42, kwiecień 2001; rozdz.: *Wesele*.
M. Fik, *Od „Wesela” blisko czy daleko*, „Twórczość” 1978, nr 3 [przedr. w: *Przeciw czyli za*, Warszawa 1983].
J. Keler, *Jakieś ich chyciło spanie...?!*, „Teatr” 1977, nr 18.
J. Kłossowicz, *Narodowa psychodrama*, „Literatura” 1978, nr 2 [przedr. w: *Mgliste sezony*, Warszawa 1981].
E. Morawiec, *Chochole dusze*, „Życie Literackie” 1977, nr 28 [przedr. w: *Mitologie i przeceny*, Warszawa 1982].
„Polityka” 2000, nr 7 (J. Sieradzki).
„Teatr” 1992, nr 4 (zeszyt monograficzny).
„Więź” 2000, nr 3 (A. Rembowska).

„Zeszyty Literackie” nr 70 (2000, nr 2; R. Węgrzyniak).

„Ruch Teatralny” 2000, nr 3 (przegląd recenzji po premierze warszawskiej).

PIOTRA CIEPLAKA

(Warszawa 2007)

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

MICHAŁA ZADARY

(Kraków 2006)

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

C. Porównaj wizje *Kartoteki* w inscenizacjach:

WANDY LASKOWSKIEJ

(Warszawa 1960)

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

KAZIMIERZA KUTZA

(Warszawa 1999)

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

MICHAŁA ZADARY

(Wrocław 2006)

— spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym premiery.

XIV. TEATR KREACYJNY

[na przykładzie jednego z wymienionych zjawisk]

A. TEATR TADEUSZA KANTORA

Źródła pomocnicze:

T. Kantor, *Pisma*, t. 1, *Metamorfozy. Teksty o latach 1934 – 1974*, wyb. i oprac.

K. Pleśniarowicz, Kraków 2005; W. Borowski, *Tadeusz Kantor*, Warszawa 1982;

T. Kantor, *Pisma*, t. 2, *Teatr Śmierci. Teksty z lat 1975 – 1984*, wyb. i oprac.

K. Pleśniarowicz, Kraków 2004; T. Kantor, *Pisma*, t. 3, *Dalej już nic... Teksty z lat 1985 – 1990*, wyb. i oprac. K. Pleśniarowicz, Kraków 2005.

T. Kantor, *Lekcje mediolańskie 1986*, Kraków 1991.

Opracowania:

W. Borowski, *Tadeusz Kantor*, Warszawa 1982.

- K. Fazan, *Gry z komizmem w teatrze śmierci*, „Didaskalia” nr 82, grudzień 2007.
- K. Fazan, *Projekty intymnego teatru śmierci. Wyspiański, Leśmian, Kantor*, Kraków 2010.
- M. Fik (oprac.), *Przeciw konwencjom*, Warszawa 1994, s. 244–260.
- T. Kantor, *Dwa komentarze*, „Dialog” 1989, nr 1.
- T. Kantor, *Wielopole, Wielopole*, Kraków – Wrocław 1984.
- T. Kantor, *Metamorfozy. Teksty o latach 1939–1974*, wybór i oprac. J. Pleśniarowicz, Kraków 2000.
- J. Kłossowicz, *Tadeusz Kantor. Teatr*, Warszawa 1991.
- J. Kott, *Kadysz. Strony o Tadeuszu Kantorze*, wybór i red. P. Kłoczowski, Gdańsk 1997.
- J. Kott, *Kamienny potok*, Kraków 1991, rozdz. *Teatr esencji: Kantor i Brook. Metoda klisz* [rozmowa], „Dialog” 1980, nr 12.
- K. Miklaszewski, *Tadeusz Kantor. Między śmietnikiem a wiecznością*, Warszawa 2007 (rozmowy K. Miklaszewskiego z T. Kantorem: *O powinnościach artysty oraz O kondycji aktora*).
- E. Morawiec, *Powidoki teatru*, Kraków 1991, rozdz. *Tadeusz Kantor – ostatni kapelan umarłego świata*.
- K. Osieńska, *Ślady dybuka w teatrze Tadeusza Kantora*, „Didaskalia” nr 83, luty 2008.
- Z. Osieński, *Kantor i Grotowski: dwa teatry, dwie wizje*, „Dialog” 1996, nr 12.
- K. Pleśniarowicz, *Kantor*, Wrocław 1997.
- K. Pleśniarowicz, *Teatr śmierci Tadeusza Kantora*, Chotomów 1990.
- K. Pleśniarowicz, *Ostatni spektakl Kantora – rekonstrukcja idei*, „Dialog” 1994, nr 2.
- M. Porębski, *Deska*, Warszawa 1997.
- M. Porębski, *Tadeusz Kantor i nowa wolność artystycznego języka*, „Dialog” 1990, nr 7.
- M. Porębski, *Cztery rozmowy z Tadeuszem Kantorem*, „Odra” 1991, nr 5, 6, 7–8, 9.
- K. Puzyna, *Półmrok*, Warszawa 1982, rozdz.: *My, umarli*.
- M. Smęder, *Betlejem, Golgota, Bastylia i biedny pokój*, „Polska Sztuka Ludowa” 1991, nr 3–4.
- „Dialog” 1977, nr 2: *PRÓBY ZAPISU: Cricot 2 – „Umarła klasa” oraz rozmowa O „Umarłej klasie”*.

- „Dialog” 1989, nr 1: PRÓBY ZAPISU: *Cricot 2* – „*Nigdy już tu nie powrócę*”.
- „Didaskalia” nr 10, grudzień 1995, (rozdz.: *Kantor*); nr 40; grudzień 2000: nr 71, luty 2006 (rozdz.: *Kantor*).
- „Teatr” 1990, nr 7 (numer monograficzny).

B. TEATR JÓZEFA SZAJNY

Źródła pomocnicze:

- J. Szajna, *Teatr otwarty*, „Odra” 1968, nr 3, także w: *Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994.
- J. Szajna, *Materia spektaklu*, „Dialog” 1978, nr 10.
- Józef Szajna i jego świat*, red. B. Kowalska, Warszawa 2000 [tu pełna bibliografia artysty].
- Przebić drabiną horyzont...* [rozmowa z J. Szajną], „Didaskalia” nr 48, kwiecień 2002.
- „Teatr” 1992, nr 3 (zeszyt monograficzny).

Opracowania:

- H. Jurkowski, *Józef Szajna czyli paradoks awangardy*, „Didaskalia” nr 48, kwiecień 2002.
- P. Konic, *Teatr plastyczny i jego przedmiot*, „Dialog” 1984, nr 10.
- K. Korcelli, *Konfrontacje: „Faust” w Warszawie, czyli długa podróż myśli ludzkiej*, „Dialog” 1971, nr 10.
- T. Kornaś, *Racja przeciw umarłym – „Replika” Józefa Szajny*, „Didaskalia” nr 78, kwiecień – maj 2007.
- E. Morawiec, A. Madejski, *Józef Szajna. Teatr – plastyka*, Kraków 1974.
- K. Puzyna, *Gluglutiera*, „Polityka” 1971, nr 37, także w: tenże, *Półmrok*, Warszawa 1982 [pt. *Gulgutiera*].
- G. Sinko, *„Faust” Szajny – wyciąg z metryki*, „Dialog” 1971, nr 10.
- Z. Taranienko, *Dwa teatry plastyczne*, „Plastyka w szkole” 1992, nr 4, także w: *Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994, s. 239–244; cz. 1. *Teatr organiczny Józefa Szajny*.
- Z. Taranienko, *O teatrze Szajny* w: *Józef Szajna i jego świat*, Warszawa 2000.
- Z. Taranienko, *Przestrzenie Szajny*, Rzeszów 2009.
- Z. Taranienko, *Teatr narracji plastycznej*, „Format”, 1994, nr 1–4 (14/17).
- Z. Tomczyk-Watrak, *Józef Szajna i jego teatr*, Warszawa 1985; *Znakami „Dante’go” Szajny*, „Dialog” 1975, nr 7.

C. TEATR JERZEGO GROTOWSKIEGO

Źródła pomocnicze:

- J. Grotowski, *Teksty z lat 1965–1969*, Wrocław 1990.
- J. Grotowski, *Ku teatrowi ubogiemu*, Wrocław 2006.
- „Didaskalia” – rozdz.: *Grotowski* (wykłady w College de France): nr 64, grudzień 2004; nr 65–66, luty–kwiecień 2005; nr 66–67, czerwiec–sierpień 2005; nr 70, grudzień 2005; nr 71, luty 2006.
- Opracowania (do wyboru):**
- J. Błoński, *Znaki, teatr, świętość, Teatr Laboratorium*, „Dialog” 1969, nr 10 oraz „Teksty” 1976, nr 4–5 [przedr. w: *Romans z tekstem*, Kraków 1981].
- T. Burzyński, Z. Osiński, *Laboratorium Grotowskiego*, Warszawa 1978.
- M. Dzieduszycka *Apocalypsis cum figuris. Opis spektaklu Jerzego Grotowskiego*, Kraków 1974.
- Przeciw konwencjom*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994, s. 265–284.
- L. Flaszen, *Teatr skazany na magię*, Kraków 1983 (część: *Teatr ubogi*) albo L. Flaszen „Cyrograf”, Kraków 1971 (1974, 1997).
- M. Berwid-Osińska, Z. Osiński, *Stanisławski a Grotowski. Z problemów tradycji teatru Laboratorium*, „Miesięcznik Literacki” 1975 nr 11, s. 49–57.
- L. Kolankiewicz, „Dramat obiektywny” *Grotowskiego*, „Dialog” 1989, nr 5 i 6.
- L. Kolankiewicz, *Słowo o teatrze ubogim*, z Ludwikiem Flaszenem rozmawia T. Kolankiewicz, „Didaskalia” nr 88, grudzień 2008.
- D. Kosiński, *Grotowski. Przewodnik*, Wrocław 2009.
- D. Kosiński, „Guślarz i eremita”. *Kilka uwag po lekturze*, „Didaskalia” nr 89, luty 2009.
- L. Kulmatycki, *Przestrzeń ruchu. Próba opisu pracy w ramach teatru źródeł, 9–15 czerwca 1980*, „Didaskalia” nr 89, luty 2009.
- Misterium zgrozy i urzeczenia. Przedstawienia Jerzego Grotowskiego i Teatru Laboratorium*, red. J. Degler i G. Ziółkowski, Wrocław 2006.
- S. Obirek, *Bóg u Grotowskiego, czyli poszukiwanie świetlistego*, „Didaskalia” nr 79–80, czerwiec–sierpień 2007.
- Z. Osiński, *Grotowski i jego Laboratorium*, Warszawa 1980.
- Z. Osiński, *Teatr „13 Rzędów” i Teatr Laboratorium „13 Rzędów”. Opole 1959–1964. Kronika – bibliografia*, Opole 1997.
- Z. Osiński, *Jerzy Grotowski. Źródła, inspiracje, konteksty*, Gdańsk 1998, także wyd. popr. Gdańsk 2009.

- Z. Osiński, *Kantor i Grotowski: dwa teatry, dwie wizje*, „Dialog” 1996, nr 12.
- Z. Osiński, *Notatki ze spotkań z Jerzym Grotowskim w Vallicell pod Pontederą we Włoszech, 26–30 kwietnia 1988*, nr 76, grudzień 2006.
- Z. Osiński, *Notatki ze spotkań z Jerzym Grotowskim*, „Didaskalia” nr 78, kwiecień–maj 2007.
- Z. Osiński, *Moje spotkania z Grotowskim. Notatki z lat 1990–1994*, „Didaskalia” nr 82, grudzień 2007.
- Z. Osiński, *Spotkania z Grotowskim*, „Didaskalia” nr 84, kwiecień 2008, także – nr 87, październik 2008.
- K. Puzyna, *Półmrok*, Warszawa 1982, rozdz. *Grotowski i dramat romantyczny*.
- T. Richards, *Pracując z Grotowskim nad działaniami fizycznymi*, tłum. M. Złotowska, A. Wojtasik, Kraków 2003.
- G. Ziółkowski, *Guślarz i eremita. Jerzy Grotowski: od wykładów rzymskich (1982) do paryskich (1997–1998)*, Wrocław 2007.
- Dyskusja: *Grotowski ciągle tajemniczy*, „Dialog” 1989, nr 5.
- „Teatr” 1989, nr 10 (zeszyt monograficzny).
- „Dialog” 1992, nr 7 (cykl art. o Grotowskim na s. 75–102).
- „Notatnik Teatralny” nr 4, zima 1992 oraz 20–21/2000 i 22–23/2001 (numery monograficzne).
- „Pamiętnik Teatralny” 2000, z. 1–4 oraz 2001, z. 1–2 (numery monograficzne).

D. NURT TEATRU ALTERNATYWNEGO (od lat 70. do dzisiaj)

[np. Gardzienice, Scena Plastyczna KUL, Teatr Ósmego Dnia, Teatr im. S.I. Witkiewicza w Zakopanem, Teatr Stu, Akademia Ruchu, Komuna Otwock, Porywacze Ciał, Biuro Podróży, Pieśń Kozła, Chorea, Węgałty].

Opracowania:

- Akademia Ruchu*, red. T. Plata, Warszawa 2003.
- Akademia Ruchu. Miasto. Pole akcji*, red. M. Borkowska, Warszawa 2006.
- Przeciw konwencjiom*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994, s. 242–244, 287–325.
- K. Dużyński, *Akademia Ruchu. 1972–1987*, Łódź 1992.
- M. Gołaczyńska, *Mozaika współczesność. Teatr alternatywny w Polsce po roku 1989*, Wrocław 2002.
- A. Jawłowska, *Więcej niż teatr*, Warszawa 1988.
- T. Kornaś, *Włodzimierz Staniewski i Ośrodek Praktyk Teatralnych Gardzienice*, Kraków 2004.

- T. Kubikowski, *Teatr alternatywny*, w: *Encyklopedia Kultury Polskiej, Teatr Widowisko*, red. M. Fik, Warszawa 2000.
- D. Leszczyńska, *Leszek Mądzik. Podróż*, Warszawa 2010.
- D. Łarionow, *Przestrzenie obrazów Leszka Mądziaka*, Lublin 2008.
- L. Mądzik, *Mój teatr*, Warszawa 2000.
- E. Morawiec, *Powidoki teatru*, Kraków 1991, rozdz. *Teatr Ósmego Dnia – aktor jako człowiek zbuntowany*.
- T. Nyczek, *Pełnym głosem. Teatr studencki w Polsce*, Kraków 1980.
- J. Ostrowska, J. Tyszka, *Szkice o teatrze alternatywnym*, Poznań 2008.
- Przestrzeń w dramacie, teatrze i sztukach plastycznych*, red. W. Baluch, M. Lachman, D. Łarionow, Kraków 2006.
- K. Puzyna, *Burzliwa pogoda*, Warszawa 1971 (stosowne rozdz.); *Półmrok*, Warszawa 1982 (stosowne rozdz.).
- R. Schechner, *Przyszłość rytuału*, Warszawa 2000 (wybrane rozdz.).
- R. Schechner, *Performatyka*, Wrocław 2006 (wybrane rozdz.).
- I. Skórzyńska, *Teatry poznańskich studentów (1953–1989). Konteksty. Historie. Interpretacje*, Poznań 2002.
- Z. Taranienko, *Od początku do „Brzegu”*. Rozmowa z Leszkiem Mądzikiem oraz tenże: „Zielnik” – opis spektaklu, „Brzeg” – opis spektaklu, „Polska Sztuka Ludowa – Konteksty” 1991, nr 3–4.
- Z. Taranienko, *Praktyki teatralne Włodzimierza Staniewskiego*, Lublin 1997.
- J. Tyszka, *Teatr Ósmego Dnia – pierwsze dziesięciolecie (1964–1973). W głównym nurcie przemian teatru studenckiego w Polsce i teatru poszukującego na świecie*, Poznań 2003.
- Teatr Chorea. Pierwsze sześć lat*, red. M. Jabłońska, Łódź 2010.
- Teatr Ósmego Dnia 1964–2009*, red. P. Skorupska, Warszawa 2009.
- Teatr Węgałty/Projekt terenowy – Inna Szkoła Teatralna. Kolęda, zapusty, alilujki*, Węgałty 2007.
- „Dialog” 1981, nr 7 (numer o teatrze studenckim).
- „Dialog” 1993, nr 1–2: PRÓBY ZAPISU. *Teatr Ósmego Dnia w Poznaniu – „Ziemia niczyja”*.
- „Dialog” 2000, nr 3: D. Łarionow omawia piętnaście spektakli Sceny Plastycznej KUL.
- „Didaskalia” nr 61–62, czerwiec–sierpień 2004, część *Elektra* (o *Elektrze* w reż. W. Staniewskiego).

„Konteksty” 2001 nr 1–4: *Gardzienice* (numer monograficzny).

— zob. też hasła na stronie <http://magazyn.culture.pl>

XV. TWÓRCZOŚĆ WYBITNYCH WSPÓŁCZESNYCH INSCENIZATORÓW

[do wyboru]

A. KONRADA SWINARSKIEGO

Źródła pomocnicze:

K. Swinarski, *Wierność wobec zmienności*, oprac. M. Fik, J. Sieradzki, Warszawa 1988.

Krytycy o Swinarskim, oprac. M. K. Gliwa, Katowice 2001.

Rozmowa: *Najsmutniejsza jest nuda*, „Dialog” 1983, nr 7 (K. Swinarski, A. Schiller).

Opracowania:

J. Walaszek, *Swinarski: życie, myśli, prace*, cz. 1–5, „Dialog” 1987, nr 6, 7, 8, 9, 10.

J. Walaszek, *Konrad Swinarski i jego krakowskie inscenizacje*, Warszawa 1991.

J. Opalski, *Rozmowy o Konradzie Swinarskim i „Hamlecie”*, Kraków 1988 (i wyd. nast.), prwdr. w: „Dialog” 1980, nr 5; 1983, nr 8, 12; 1984, nr 3, 5, 9, 10; 1985, nr 5, 7, 8.

M. Halberda, P. Łaguna, W. Szulczyński, J. Walaszek, *„Dziady” Adama Mickiewicza w inscenizacji Konrada Swinarskiego. Opis przedstawienia*, Kraków 1998.

Zobacz też PRÓBA ZAPISU: „Dialog” 1973, nr 10 („Dziady”), „Dialog” 1981, nr 5 („Wyzwolenie”), „Dialog” 1993, nr 3 („Nie-Boska komedia”).

Numery monograficzne: „Dialog” 1976, nr 1 i 3; „Pamiętnik Teatralny” 1979, z. 1; „Teatr” 1975, nr 21.

M. Fik, *Swinarski czyli teatr*, „Twórczość” 1975, nr 11 [przedr. w: *Sezony teatralne*, Warszawa 1977].

Z. Greń, *Notatki o Konradzie Swinarskim i jego teatrze*, „Życie Literackie” 1976, nr 34.

J. Kłossowicz, *Mgliste sezony*, Warszawa 1981, art. *Wewnętrzny kształt teatru*.

E. Morawiec, *Ironiczność i optymizm*, „Życie Literackie” 1975, nr 36, także w: *taż, Mitologie i przeceny*, Warszawa 1982.

- E. Morawiec, *Powidoki teatru*, Kraków 1991, rozdz. *Konrad Swinarski*.
 E. Morawiec, *Teatr jako prawda losu*, „Teatr” 2001, nr 1.
 Z. Osiński, *Teatr Dionizosa*, Kraków 1972, rozdz. *Konrad Swinarski*.
 Z. Osiński, *Swinarski i programy teatralne*, „Dialog” 1978, nr 8.
 J. Sieradzki, *Swinarskiego droga przez krytykę*, „Dialog” 1978, nr 1.
Teatr Konrada Swinarskiego. Rekonesans, red. E. Udalska, Katowice 1978.

B. JERZEGO JAROCKIEGO

Opracowania:

- E. Baniewicz, *Pół wieku Jerzego Jarockiego*, „Twórczość” 2008, nr 4.
 M. Fik, *Sezony teatralne*, Warszawa 1977, rozdz. *Reżyser obiektywny*.
 B. Guczalska, *Jerzy Jarocki, artysta teatru*, Kraków 1999.
 B. Guczalska, *Jerzy Jarocki, artysta teatru*, „Dialog” 1998, nr 1, 2, 3, 4.
 B. Guczalska, *Ślub – czyli teatr Jerzego Jarockiego*, „Dialog” 1997, nr 10, s. 130–143.
 B. Guczalska, *Wytrzymać istnienie*, „Teatr” 2002, nr 4–6.
 B. Guczalska, *Znaki chaosu czy sensu?*, „Didaskalia” nr 70, grudzień 2005.
 B. Guczalska, *Dwadzieścia spektakli na dwudziestolecie*, z Jerzym Jarockim rozmawia..., „Didaskalia” nr 94, grudzień 2009.
 J. Jarocki, *Potyczki o „Ślub”*, „Dialog” 1991, nr 2.
 O. Katafiasz, *Błądzenie ku przemijaniu*, „Didaskalia” nr 61–62, czerwiec–sierpień 2004.
 O. Katafiasz, *Rosja czyli świat*, „Didaskalia” nr 77, luty 2007 (rec. *Miłości na Krymie*).
 J. Kelera, *Ten reżyser zyletka*, „Dialog” 1970, nr 8 [przedr. w: *Takie były zabawy, spory w one lata*], Wrocław 1974], (0 inscenizacjach Jarockiego także na s. 7–17, 212–218, 278–288).
 J. Kelera, *Komu warto kibicować*, Kraków 1978, s. 161–183.
 L. Kolankiewicz, *Notatki po spektaklu: Ślub*, „Dialog” 1993, nr 5.
 J. Majcherek, *Chłód i intelekt*, „Zeszyty Literackie” 2005, nr 1 (o *Błądzeniu*).
 W. Majcherek, *„Tango” Jarockiego. Pytania*, „Teatr” nr 1/2010.
 G. Niziołek, *Dotkliwość*, „Teatr” 1991, nr 7/8 (rec. *Ślubu*).
 G. Niziołek, *Jarocki po „Ślubie”*: „Grzebanie”, „Faust”, „Dialog” 1998, nr 3.
 A. Wanat, *Krok od mizantropii*, „Teatr” 1993, nr 12.
 A. Wanat, *Portret „Portretu”*, „Teatr” 1988, nr 10.

- R. Węgrzyniak, *Kleist: pokusa snu i ekstaza śmierci*, „Dialog” 2000, nr 3.
- A. Wirth, *Teatr Jerzego Jarockiego*, cz. 1–2, „Dialog” 1991, nr 1 i 2.
- E. Wysińska, *Jarockiego teatr obiektywny*, „Dialog” 1974, nr 3, także w: *taż, Ludzie i prapremiery*, Warszawa 1977.
- E. Wysińska, *Mord w dwóch katedrach*, „Dialog” 1982, nr 4.
- M. Zielińska, *Dom jak stwarzanie świata*, „Didaskalia” 2009, nr 94 (rec. *Tanga*, reż. Jerzy Jarocki).
- „Dialog” 1992, nr 4, s. 95–107: PRÓBY ZAPISU. *Stary Teatr im. H. Modrzejewskiej w Krakowie – „Ślub”*.
- „Didaskalia” nr 21, październik 1997, nr 61–62, czerwiec–sierpień 2004 (rozd.: *Gombrowicz*), nr 70, grudzień 2005 (rozd.: *Kosmos*).
- „Notatnik Teatralny” 1998, nr 15 (numer monograficzny).
- „Teatr” 1992, nr 2 (numer monograficzny); 1997, nr 12 (*Faust Goethego w Starym Teatrze*).
- zob. też. spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym poszczególnych premier.

C. KAZIMIERZA DEJMKA

Źródła pomocnicze:

- K. Dejmek, *Casus „Dziady”*, „Dialog” 1981, nr 6.
- Nowe „Święto Winkelrieda”* [rozmowa z K. Dejmkiem], „Didaskalia” nr 45, październik 2001.

Opracowania:

- E. Baniewicz, *Pasja Kazimierza Dejmka*, „Twórczość” 1999, nr 5, także w: *taż, Lata tłuste czy chude?*, Warszawa 2000.
- M. Czanerle, *Teatr pokolenia*, Łódź 1964.
- M. Fik, *Sezony teatralne*, Warszawa 1977, art. *Rzemieślnik*.
- M. Fik, *Dejmek i losy pokolenia*, „Dialog” 1989, nr 2.
- J. Krakowska-Narożniak, *„Dialogus de Passione” Kazimierza Dejmka*, „Dialog” 1995, nr 5.
- E. Morawiec, *Powidoki teatru*, Kraków 1991, rozdz. *Kazimierz Dejmek – teatr inscenizacji*.
- M. Raszevska, *Dziady Dejmka*, Warszawa 2008.
- Z. Raszevski, *Dejmek*, „Pamiętnik Teatralny” 1981, z. 3–4 (i nadb.), także w: *Teatr Nowy w Łodzi, 1949–1984*, Łódź 1984.

- Z. Raszewski, *Z raptularza*. „Dialogus”, „Dialog” 1995, nr 5.
Teatr Kazimierza Dejmka, red. A. Kuligowska-Korzeniewska, Łódź 2010;
 — zob. też. spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym poszczególnych premier.

D. JERZEGO GRZEGORZEWSKIEGO

Źródła pomocnicze:

- Pałę Paryż i wyjeżdżam. Wywiady z Jerzym Grzegorzewskim*, red., wstęp i oprac. E. Bułhak, Izabelin 2005.

Opracowania:

- E. Baniewicz, *Czy tym razem się uda?*, „Twórczość” 1997, nr 7, także w: *taż, Łata tłuste czy chude?*, Warszawa 2000.
 M. Dzieduszycka, *Dwie wizje „Pułapki”*, „Dialog” 1984, nr 6.
 M. Dziewulska, *Żywy trup. romantyczność w teatrze Grzegorzewskiego*, „Dida-skalia”, nr 73–74, czerwiec–sierpień 2006.
 J. Kopciński, *Witkacy idzie na „Operetkę”*, „Teatr” 2000 nr 9, także w: *tenże, Którędy do wyjścia?*, Warszawa 2002.
 D. Kuźnicka, *Obszary zwątpień i nadziei. Inscenizacje Jerzego Grzegorzewskiego 1966–2005*, Warszawa 2006.
 J. Majcherek, *Biblioteka Grzegorzewskiego*, „Teatr” 1998, nr 11.
 P. Mitzner, *Wariacje na temat „Wariacji”*, „Teatr” 2000, nr 12.
 E. Morawiec, *Grzegorzewski czyli sztuczność i nicość*, „Dialog” 1980, nr 3.
 E. Morawiec, *Powidoki teatru*, Kraków 1991, rozdz. *Między niebytem a teatrem*.
 E. Morawiec, *Lustra i robotnicy historii*, „Teatr” 1998, nr 1.
 G. Niziołek, *Grzegorzewski – piętra teatru*, „Teatr” 1988, nr 3.
 G. Niziołek, *Oh, les beaux jours*, „Teatr” 1993, nr 4.
 G. Niziołek, *Ach, iskrą tylko!*, „Teatr” 1994, nr 5.
 G. Niziołek, *Sny, komedie, medytacje*, Kraków 2000.
 M. Prussak, *Wielka magia teatru*, „Teatr” 1998, nr 11.
 M. Prussak, *„On, co sądzić cię będzie”*, „Teatr” 1999, nr 3.
 M. Sugiera, *Między tradycją a awangardą. Teatr Jerzego Grzegorzewskiego*, Kraków 1993.
 M. Sugiera, *Poetyka Grzegorzewskiego*, cz. 1–4, „Dialog” 1990, nr 2, 3, 5, 6.
 Z. Taranienko, *Trzask pękających parawanów. Jerzy Grzegorzewski w Teatrze Studio*, Warszawa 2006.

- Opisy przedstawień: „Dialog” 1974 nr 12 (*Bloomusalem*); „Dialog” 1980, nr 10 (*Śmierć w starych dekoracjach*); „Dialog” 1983, nr 9; „Dialog” 1989, nr 4 (*Dziady – improwizacja*); „Didaskalia” nr 22, grudzień 1997 (*Noc listopadowa*); „Didaskalia” nr 27, październik 1998 (*Halka Spinoza*); „Didaskalia” nr 39, październik 2000 (*Operetka*).
- „Didaskalia” nr 57, październik 2003 (rozd.: *Hamlet Wyspiańskiego*), nr 59–60, luty–kwiecień 2004 (rozd.: *Grzegorzewski*), nr 66–67, czerwiec–sierpień 2005 (rozd.: *Grzegorzewski*), nr 102, kwiecień 2011 (rozd.: *Grzegorzewski*).
- „Teatr” 1992 nr 4–5 (numer monograficzny) 2004, nr 1–2, 2005 nr 7–8 (nr specjalny).
- zob. też. spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym poszczególnych premier.

E. KRYSIANA LUPY

Źródła pomocnicze:

- K. Gonet, *Jak by to powiedzieć... Rozmowy z Krystianem Lupa*, Kraków 2002.
- K. Lupa, *Z „Dzienników”*, „Teatr” 1993, nr 7/8.
- K. Lupa, *Małe miejsca na drodze w stronę Klarysy*, „Teatr” 1994, nr 5.
- K. Lupa, *Aktor jako centaur*, „Teatr” 1998, nr 3.
- K. Lupa, *O literaturze, muzyce i improwizacji*, „Teatr” 1998, nr 4.
- J. Boniecka, *Ja służę demonowi. Z Krystianem Lupa rozmawia...*, „Odra” 1992, nr 4.
- M. Kuc, *Rzeczy najistotniejsze. Rozmowa z Krystianem Lupa*, „Życie Warszawy” 1991, nr 22.
- To nie sen* [rozmowa o *Braciach Karamazow*], „Didaskalia” nr 35, luty 2000.
- J. Kluzowicz, *Teatr a seksualność. Z Krystianem Lupa rozmawia...*, „Didaskalia” 2008, nr 83.
- J. Targoń, *Ten, który żąda i ten, który robi. Z Krystianem Lupa rozmawia...*, „Didaskalia” 2003, nr 57.

Opracowania:

- P. Głowacki, *Kontemplowanie tykania zegara*, „Tygodnik Powszechny” 1992, nr 21.
- P. Gruszczyński, *Dotknięte i zobaczone*, „Didaskalia” nr 45, październik 2001.
- B. Guzczalska, *Zapisując unicestwiam*, „Didaskalia” 2001, nr 42.
- P.B. Jędrzejczak, *Maciej Korbowa, Bellatrix i Krystian Lupa*, „Teatr” 1986, nr 10.

- M. Jodłowski, *Witkacy pod lupą*, „Odra” 1987, nr 9.
- P. Konic, „*Marzyciele*” – teatr myśli, „Teatr” 1984, nr 3.
- L. Kolankiewicz, *Notatki po spektaklu: „Bracia Karamazow*”, „Dialog” 1991, nr 3.
- T. Kornaś, *Rodzina Karamazowów*, „Didaskalia” nr 35, luty 2000.
- T. Kubikowski, *Konrad, czyli uporczywa niemożność koncentracji*, „Odra” 1993, nr 2.
- J. Majcherek, *Pomyślenia przy Lupie*, „Teatr” 1992, nr 4/5.
- J. Majcherek, *Kamień filozoficzny*, „Teatr” 1993, nr 1.
- J. Majcherek, *Powymazywaniec*, „Teatr” 2001, nr 5.
- G. Niziołek, *Sobowtór i utopia. Teatr Krystiana Lupy*, Kraków 1997.
- G. Niziołek, *Sny, komedie, medytacje*, Kraków 2000.
- G. Niziołek, *Laboratorium Krystiana Lupy*, „Teatr” 1984, nr 3.
- G. Niziołek, *Przemiana*, „Teatr” 1992, nr 4/5.
- G. Niziołek, *Kalkwerk: do wnętrza głowy*, „Dialog” 1993, nr 4.
- T. Nyczek, *Andy II*, „Teatr”, 2008 nr 4.
- J. Opalski, *Rzecz o emigracji*, „Życie Literackie” 1981, nr 40.
- M. Prussak, *Próba teatralności*, „Teatr” 2001, nr 9.
- J. Sieradzki, *Zamiast podsumowania sezonu. Kłopoty z teatrem poważnym*, „Polityka” 1989, nr 33.
- A. Sobańska, *„Powrót Odysa” w Starym Teatrze*, „Teatr” 1981, nr 16.
- A. Sobańska, *Bezimienne dzieło*, „Teatr” 1983, nr 4.
- M. Szybist, *Dramat Wyspiańskiego na scenie Starego Teatru. „Powrót Odysa”*, „Gazeta Krakowska” 1981, nr 120.
- R. Węgrzyniak, *Autokompromitacja*, „Odra” 2001, nr 7/8.
- B. Winnicka, *Wikacy dziś*, „Życie Literackie” 1983, nr 9.
- „Dialog” 1991 nr 3, s. 113–134: *PRÓBY ZAPISU. PWST w Krakowie – Szkice z „Człowieka bez właściwości”*.
- „Didaskalia” nr 30, kwiecień 1999 (rozd.: *Odys*), nr 42, kwiecień 2001 (rozd.: *Bernhard*), nr 54–55–56, kwiecień–czerwiec–sierpień 2003 (rozd.: *Sto-sunki Klary*), nr 57, październik 2003 (rozd.: *Lupa*), nr 63, październik 2004 (rozd.: *Lupa*), nr 66–67, czerwiec–sierpień 2005 (rozd.: *Zaratu-stra*), nr 75, październik 2006 (rozd.: *Lupa*), nr 84, kwiecień 2008 (rozd.: *Factory*), nr 90, kwiecień 2009 (rozd.: *Lupa w Jeleniej Górze*), nr 91, czerwiec 2009 (rozd.: *Persona*), nr 96, kwiecień 2010 (rozd.: *Persona*), nr 100, grudzień 2010 (rozd.: *Lata nauki Krystiana Lupy*).

- „Notatnik Teatralny” nr 7, zima 1993/94 (o *Kalkwerku*) oraz nr 18–19/1999 (numer monograficzny), nr 42/2006 (numer monograficzny).
- „Teatr” 1990, nr 6 (numer monograficzny);
- zob. też. spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym poszczególnych premier.

F. KRZYSZTOFA WARLIKOWSKIEGO

Źródła pomocnicze:

- P. Gruszczyński, K. Warlikowski, *Zobaczyć, jak odycha tekst*, „Dialog” 2001, nr 8.
- I. Przyłuska, *Partnerski układ*, rozmowa z Krzysztofem Warlikowskim, „Notatnik Teatralny” 1998, nr 16–17.
- Grzech pierworodny* [rozmowa o *Hamlecie*], „Didaskalia” nr 34, grudzień 1999.
- Szekspir i uzurpator. Z Krzysztofem Warlikowskim rozmawia Piotr Gruszczyński*, Warszawa 2008.

Opracowania:

- E. Baniewicz, *Lata tłuste czy chude?*, Warszawa 2000 (rozdz.: *Szekspirowskie baśnie – jak je zagrać?*).
- Chaos i tragedia* [rozmowa o *Elektrze*], „Teatr” 1997, nr 4.
- J. Chojka, *Jak wam się podoba albo klucze do Shakespeare’a*, „Dialog” 1998, nr 6.
- K. Fazan, *Czarny mózg Warlikowskiego*, „Didaskalia” nr 100, grudzień 2010 (rec. *Końca*).
- M. Głowacka, *Mówić własnym głosem*, „Teatr” 1998, nr 5.
- J. Golińska, *Sofokles współczesny*, „Didaskalia” nr 17, luty 1997.
- P. Gruszczyński, *Młodszy zdolniejsi*, „Dialog” 1998, nr 3.
- J. Kopciński, *Reżyserskie solówki*, „Teatr” 2000, nr 1–3, także w: tenże, *Którędy do wyjścia?*, Warszawa 2002.
- J. Kopciński, *Król jest naprawdę nagi*, „Plus – Minus” [dodatek do „Rzeczpospolitej”] 2002, nr 10, także w: *Którędy do wyjścia?...*
- J. Majcherek, *„Apollo płacze na ten widok”*, „Teatr” 1998, nr 3.
- J. Majcherek, *(O)czyściciele*, „Teatr” 2002, nr 1–2.
- W. Majcherek, *Różne myśli w sprawie „młodszych zdolniejszych”*, „Teatr” nr 5.
- G. Niziołek, *Sny, komedie, medytacje*, Kraków 2000 (stosowne rozdz.).
- G. Niziołek, *Warlikowski. Extra ecclesiam*, Kraków 2008.

- G. Niziołek i J. Targoń, *Oddech przestrzeni, dusza ściany*. Z Małgorzatą Szczęśniak rozmawiają..., „Didaskalia” nr 54–55–56, kwiecień–czerwiec–sierpień 2003.
- P. Gruszczyński, *Szukanie świata w teatrze*, „Notatnik Teatralny” 1998, nr 16–17.
- J. Komorowski, *Kilka chwytów na flet prosty*, „Teatr” 1999, nr 10–12.
- Najwyższa forma milczenia* [rozmowa o *Elektrze*], „Teatr” 1997, nr 4.
- T. Plata, „*Bachantki*”: *sterylna prowokacja*, „Teatr” 2001, nr 4.
- J. Targoń, *On pędzi przez świat jak otwarta brzytwa*, „Didaskalia” nr 71, luty 2006.
- J. Wakar, *Pułapka wieloznaczności*, „Teatr” 1997, nr 6.
- J. Wakar, *Kropla na szkle*, „Teatr” nr 4/6/2005 (rec. *Kruma*).
- J. Walaszek, *Krum, Sim, Prospero*, „Didaskalia” nr 69, październik 2005.
- A. Zawrzykraj, *Shakespeare współczesny: dramat ambiwalencji seksualnej*, „Dialog” 2000, nr 11.
- „Didaskalia” nr 34, grudzień 1999 (rozd.: *Hamlet*), nr 42, kwiecień 2001 (rozd.: *Bachantki*), nr 47, luty 2002 (rozd.: *Kane*), nr 57, październik 2003 (rozd.: *Dybuk*), nr 65–66, luty–kwiecień 2005 (rozd.: *Krum*), nr 77, luty 2007 (rozd.: *Warlikowski*), nr 78, kwiecień–maj 2007 (rozd.: *Król Roger*), nr 92–93, sierpień–październik 2009 (rozd.: *(A)pollonia*), nr 96, kwiecień 2010 (rozd.: *Tramwaj*).
- „Notatnik Teatralny” 2003, nr 28/29 (numer monograficzny).
- zob. też. spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym poszczególnych premier.

XVI. TEATR TADEUSZA RÓŻEWICZA

- Tadeusza Różewicza koncepcja teatru otwartego.
- Rola didaskaliów w następujących dramatach Różewicza: *Kartoteka*, *Pułapka*, *Akt przerywany* (lub *Śmieszny staruszek*), *Wyszedł z domu*, *Stara kobieta*.
- Ważniejsze realizacje dramatów Różewicza i ich stosunek do wizji teatralnej poety (na wybranych przykładach):
- *Kartoteka* (Warszawa: Teatr Dramatyczny, reż. W. Laskowska, 1960; Teatr Mały, reż. T. Minc, 1973; Bielsko-Biała, reż. J. Para, 1971).
- *Stara kobieta...* (Wrocław, Teatr Współczesny, reż. J. Jarocki, 1969; Lublin, reż. K. Braun, 1974).
- *Pułapka* (Warszawa, Teatr Studio, reż. J. Grzegorzewski, 1984, Wrocław, Teatr Polski, reż. J. Jarocki, 1992).

Utwory:

T. Różewicz, *Poezja, dramat, proza*, Wrocław 1973; *Sztuki teatralne*, Wrocław 1972; *Białe małżeństwo i inne utwory sceniczne*, Kraków 1975; *Teatr niekonsekwencji*, Wrocław 1991; *Niepokój*, Wrocław 1980; *Teatr*, t. 1–2, Kraków 1988.

Źródła pomocnicze:

Rozmowy: *Wokół dramaturgii otwartej* (K. Puzyna, T. Różewicz), „Dialog” 1969, nr 7; *Koniec i początek* (K. Puzyna, T. Różewicz), „Dialog” 1974, nr 6; *Trzeba odwagi* (D. Ratajczakowa, T. Różewicz), „Teatr” 1997, nr 7–8.

Opracowania:

- K. Braun, *Języki teatru. Rozmowy z T. Różewiczem*, Wrocław 1989.
- T. Drewnowski, *Walka o oddech. O pisarstwie Tadeusza Różewicza*, Warszawa 1990.
- M. Dzieduszycka, *Dwie wizje „Pułapki”*, „Dialog” 1984, nr 6.
- M. Dzieduszycka, *Różewicz czyli walka z aniołem*, „Dialog” 1975, nr 3.
- M. Fik, *Teatr Różewicza*, „Pamiętnik Teatralny” 1974, z. 1 [przedr. w: *Sezony teatralne*, Warszawa 1977].
- M. Fik (oprac.), *Przeciw konwencji*, Warszawa 1994.
- J. Kelera, *Od „Kartoteki” do „Pułapki”*, „Dialog” 1985, nr 4 i 5.
- J. Kłossowicz, *Teatr stary i nowy*, Warszawa 1973, rozdz. *Przykład Różewicza*.
- J. Kopciński, *Różewicz: dramaturgia transgresji*, „Dialog” 2005, nr 3.
- T. Kostkiewiczowa, *Kartoteka*, w: T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński, *Czytamy utwory współczesne*, Warszawa 1967.
- T. Łomnicki, *Spotkania teatralne*, Warszawa 1984, s. 103–126.
- M. Napiontkowa, *Prapremiera „Kartoteki”: Co widzieli recenzenci*, w: *Zobaczyć poetę*, oprac. E. Guderian-Czaplińska, E. Kalemba-Kasprzak, Poznań 1993, także w: *Przeciw konwencji*, oprac. M. Fik, Warszawa 1994.
- G. Niziołek, *Ciało i słowo. Szkice o teatrze Tadeusza Różewicza*, Kraków 2004.
- M. Piwińska, *Różewicza awangarda i tradycja*, w: *taż, Legenda romantyczna i szydery*, Warszawa 1973.
- K. Puzyna, *Ostatni dramatopisarz*, „Polityka” 1970, nr 27 (przedr. w: *Burzliwa pogoda*, Warszawa 1971).
- D. Ratajczakowa, *„Kartoteka” i „Do piachu” – sukces dramatu, klęska tragedii*, „Dialog” 2005, nr 3.
- S. Treugutt, *Różewicz mojego czasu*, „Teatr” 1986, nr 11, także w: *tenże, Pożegnanie teatru*, Warszawa 2001.

E. Wąchocka, *Autor i dramat*, Katowice 1999 (stosowny rozdz.).

Numery monograficzne: „Dialog” 1991, nr 10, 1994, nr 10; „Teatr” 1991, nr 10; „Notatnik Teatralny” 1991, nr 2.

„Didaskalia” nr 40, grudzień 2000 oraz nr 41, luty 2001.

„Polityka” 1979, nr 21: dwugłos o *Do piachu* po warszawskiej prapremierze – M. Fik i T. Drewnowski.

Recenzje do wyboru:

Kartoteka

H. Bereza, *W sferze antydramatu*, „Teatr” 1960, nr 12.

J. Kopciński, *Każdy musi to przejść. O „Kartotece” Różewicza po czterdziestu latach*, „Teatr” 1999, nr 7–9, także w: tenże, *Którędy do wyjścia?*, Warszawa 2002.

J. Kott, *Bardzo polska kartoteka*, „Dialog” 1960, nr 5, także w: tenże, *Miarka za miarkę*, Warszawa 1962 oraz t. 3 *Pism wybranych: Fotel recenzenta*, Warszawa 1991.

M. Piwińska, *Różewicz a Teatr Dramatyczny*, „Współczesność” 1960, nr 10.

S. Treugutt, „*Kartoteka*” Różewicza, „Przegląd Kulturalny” 1960, nr 15.

Stara kobieta

M. Fik, *Sukces autora czy reżysera*, „Teatr” 1969, nr 17, także w: tenże, *Reżyser ma pomysły*, Kraków 1974.

J.P. Gawlik, *Partytury i twórczość sceniczna*, „Odra” 1969, nr 9; *Rosnący śmietnik Różewicza*, „Dialog” 1969, nr 9, także w: tenże, „*Takie były zabawy, spory w one lata*”, Wrocław 1974.

J. Kłossowicz, *Droga Różewicza*, „Teatr” 1969, nr 22.

M. Prussak, *Dwie stare kobiety*, „Didaskalia” nr 78, kwiecień–maj 2007.

K. Puzyna, *Czarna plaża*, „Polityka” 1970, nr 29, także w: tenże, *Burzliwa pogoda*, Warszawa 1971.

„Dialog” 1975, nr 3, s. 132–142: *PRÓBA ZAPISU. Teatr im. Osterwy – Stara kobieta wysiaduje* (zapis przedstawienia w reż. K. Brauna w Lublinie).

Pułapka

E. Baniewicz, *Czarna ściana*, „Twórczość” 1991, nr 2.

J. Majcherek, *Geometria*, „Teatr” 1992, nr 7/8.

„Notatnik Teatralny” nr 5, wiosna 1993 (rozdz. *Pułapka*).

J. Sieradzki, *Nie wejść do szafy*, „Polityka” 1992, nr 30.

B. Mamoń, *Pułapka*, „Tygodnik Powszechny” 1985, nr 5.

S. Treugutt, *Wzlot w zniszczenie*, „Teatr” 1984, nr 4.

— zob. też. spis recenzji na wortalu e-teatr.pl – przy zapisie dokumentacyjnym poszczególnych premier.

XVII. TEORIA TEATRU PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ POGLĄDY TEATROLOGÓW I TEORETYKÓW LITERATURY

— Relacja dramatu a teatr w koncepcjach teatrologicznych po II wojnie światowej.

— Teoria teatru (fenomenologia, semiotyka, hermeneutyka): zagadnienia opisu przedstawienia teatralnego, postaci scenicznej, przestrzeni scenicznej.

— Wprowadzenie do antropologii teatru – teatr a rytuał.

Opracowania:

A. Adamiecka-Sitek, *Teatr i tekst*, Kraków 2005.

Aktor teoretyczny, red. J. Krakowska-Naroźniak, Warszawa 2003.

Ch. Balm, *Wprowadzenie do nauki o teatrze*, Warszawa 2002.

W. Baluch, *Perspektywy wykorzystania semiotyki kognitywnej w badaniach teatrologicznych*, „Dialog” 1995, nr 9.

M. Carlson, *Performans*, tłum. E. Kubikowska, Warszawa 2007.

E. Fischer-Lichte, *Estetyka performatywności*, tłum. M. Sugiera i M. Borowski, Kraków 2008.

M. Głowiński, *Co się stało z teorią dramatu w Polsce*, „Teatr” 1997, nr 3.

L. Kolankiewicz, *„Dramat obiektywny” Grotowskiego*, cz. 1, „Dialog” 1989 nr 5, cz. 2 – „Dialog” 1989, nr 6.

T. Kowzan, *Znak i teatr*, Warszawa 1998.

T. Kowzan, *Znak w teatrze*, „Dialog” 1969, nr 3.

T. Kowzan, *O autonomiczności sztuki widowiskowej*, „Pamiętnik Teatralny” 1970, z. 1–2.

T. Kubikowski, *7 bytów teatralnych. O fenomenologii sztuki scenicznej*, Warszawa 1994.

T. Kubikowski, *Ingarden w teatrze*, „Dialog” 1991, nr 1.

H.-T. Lehman, *Teatr postdramatyczny*, Kraków 2004.

- M. de Marinis, *Semiotyka i założenia nowej teatrologii*, „Notatnik Teatralny” nr 3, wiosna 1992.
- P. Pavis, *Słownik terminów teatralnych*, tłum. i oprac. S. Świontek, Wrocław 1998.
- K. Pleśniarowicz, *Przestrzenie deziluzji. Współczesne modele dzieła teatralnego*, Kraków 1996.
- Z. Raszewski, *Teatr w świecie widowisk. Dziewięćdziesiąt jeden listów o naturze teatru*, Warszawa 1991.
- M. Różewicz, *Teoria dzieła sztuki w Ingardenowskim modelu humanistyki*, Wrocław 2002.
- R. Schechner, *Przyszłość rytuału*, Warszawa 1999.
- R. Schechner, *Performatyka. Wstęp*, tłum. T. Kubikowski, Wrocław 2006.
- G. Sinko, *Opis przedstawienia teatralnego – problem semiotyczny*, Wrocław 1982.
- G. Sinko, *Postać sceniczna i jej przemiany w teatrze XX wieku*, Wrocław 1988.
- S. Skwarczyńska, *Wokół teatru i literatury*, Warszawa 1970 (teksty teatrologiczne).
- I. Sławińska, *Teatr w myśli współczesnej. Ku antropologii teatru*, Warszawa 1990.
- Słownik dramatu nowoczesnego i najnowszego*, red. J.P. Sarrazac, tłum. M. Sugiery i M. Borowski, Kraków 2007.
- S. Świontek, *O możliwościach zastosowania w nauce o teatrze pewnych nowych metod badawczych (perspektywy i ograniczenia)*, „Pamiętnik Teatralny” 1999, z. 3–4.
- A. Ubersfeld, *Czytać teatr I*, tłum. J. Żurowska, Warszawa 2002 (wybrane rozdz.).
- E. Wąchocka, *Semiotyka teatru: co nam zostało z tych lat*, „Dialog” 2001, nr 7.
- Wprowadzenie do nauki o teatrze*, wybór i oprac. J. Degler, t. 1, Wrocław 1976.
- J. Ziomek, *Semiotyczne problemy sztuki teatru*, w: *Powinowactwa literatury. Studia i szkice*, Warszawa 1980, s. 133–158.